

Jaworzno

Portret Miasta

The Portrait of the Town

Bild der Stadt

1. / Zamieszczone w tym albumie fotografie pozwalają przekonać się o pięknie tutejszego krajobrazu. Nic jednak nie zastąpi osobistego kontaktu z miastem, jego mieszkańcami, klimatem i godnymi odwiedzenia obiektami dawnej, ale również nowoczesnej architektury. Najlepiej przekonać się o tym osobiście, dlatego z pełnym przekonaniem i serdecznie otwartymi ramionami zapraszam do Jaworzna!

*Prezydent Miasta Jaworzna
Ryszard Silber*

1. / Enclosed in this album photographs will convince you about the beauty of the local landscape. However, nothing can substitute personal connection with the town, its inhabitants, climate and worth to see places of old and modern architecture. Therefore the best idea is to ascertain personally about it so you are welcome to visit us in Jaworzna!

1. / Die in diesem Band publizierten Fotos lassen die Schönheit der hierigen Landschaft erkennen. Nichts kann jedoch den persönlichen Kontakt mit der Stadt, ihrer Bewohner, Atmosphäre und den sehenswerten Denkmälern der alten und neuen Architektur ersetzen. Am besten ist es sich davon persönlich überzeugen zu lassen, daher laden wir Sie herzlich und mit offenen Armen nach Jaworzna ein!

Jaworzno

P o r t r e t M i a s t a

The Portrait of the Town
Bild der Stadt

Urząd Miejski w Jaworznie

913(438) (02.025.2) JAWORZNO

+

161 "R"

R(08.01)

Wydawca:

Urząd Miejski w Jaworznie
Biuro Promocji i Informacji

Współpraca:

Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworznie
Muzeum Miasta Jaworzna

Projekt graficzny, skład, korekta:

RoMedia, Katowice, ul. Jordana 25

Tłumaczenia:

j. angielski – „Anglo-Top” Agata i Paweł Byrczek
j. niemiecki – Adam Marcinkowski

Zdjęcia:

Archiwum: Urzędu Miejskiego, Muzeum Miasta, MCKiS oraz inne

ISBN 83-916041-7-9

Jaworzno 2004

D/G/2005

Dobre miejsce

Przechadzając się dziś ulicami Jaworzna, pełnymi zieleni i ludzkiego gwaru, mijając zadbane domy na nowych osiedlach i kamieniczki przy rynku, większość przyjezdnych zapewne nie przypuszcza nawet, że poruszają się po ziemi zamieszkaney i systematycznie zagospodarowywanej od kilkuset lat. Jest to kraina wpisana w historyczne koleje ziem piastowskich, później polsko-austriackiego pogranicza, wreszcie ostatnich lat kilkudziesięciu, bogatych w wydarzenia i konteksty, nabierające nowych barw w intensywnym czasie naszej integracji z nowoczesną Europą.

Zielony jawor w herbie miasta symbolizuje dziś zrównoważony i harmonijny rozwój, oparty o realizowaną tu strategię, łączącą nowoczesny przemysł z dbałością o ochronę środowiska, zaspokojenie potrzeb mieszkańców, wyzwalenie ich pomysłowości w ramach inicjatyw i organizacji obywatelskich. Położenie na granicy makroregionów - małopolskiego i śląskiego, w pobliżu ich metropolii - Krakowa i Katowic, w bezpośrednim sąsiedztwie łączącej te dwa miasta autostrady, a także przygotowywane pod względem infrastruktury tereny stanowią naturalny magnes dla inwestorów krajowych i zagranicznych.

Rezerwat przyrody, obszar chronionego krajobrazu, pomniki przyrody - to wszystko w granicach miasta, którego większą część zajmują obszary zielone i wolne od zabudowy, pozwalające na odpoczynek na łonie natury.

Placówki kulturalne, gastronomiczne i sportowe uprzyjemnią pobyt turystom, stanowią także kolejny atut dla tych, którzy chcą tu zamieszkać na stałe. Zamieszczone w tym albumie fotografie pozwalają przekonać się o pięknie tutejszego krajobrazu.

Nic jednak nie zastąpi osobistego kontaktu z miastem, jego mieszkańcami, klimatem i godnymi odwiedzenia obiektami dawnej, ale również nowoczesnej architektury. Najlepiej przekonać się o tym osobiście, dlatego z pełnym przekonaniem i serdecznie otwartymi ramionami zapraszam do Jaworzna!

Prezydent Miasta Jaworzna

Pawel Silbert

Jaworzno – Rynek

Jaworzno – Market Square
Jaworzno – Marktplatz

NICE PLACE

Walking through the today's streets of Jaworzno, full of greenery and people's talks, passing by pleasant houses on new estates and tenement-houses near the market square, most of the visitors do not even suspect that they are walking throughout the land that has been inhabited and regularly managed for hundreds years. This is the land that had a strong position in the history of The Piast Dynasty, then Polish- Austrian border and finally in the last dozen years full of events and contexts, giving the new colours of our integration with modern Europe.

The green sycamore in the town crest symbolizes today well-balanced and harmonious development based on the fulfilled strategy joining the modern industry with environment protection, gratifying inhabitants needs, extricating their ingenuity in the citizens organisations.

The town is located on the border of two regions: Silesia and Malopolska, next to their capitals Katowice and Cracow and linking them motorway. It has also well prepared areas attracting local and foreign investors.

Reservation, protected landscape, natural monuments – all within the town borders, without any buildings giving a chance for relaxing in the natural environment.

Not only cultural and sport facilities, but also restaurants will make the visitors stay pleasant and can also attract potential new inhabitants. Enclosed in this album photographs will convince you about the beauty of the local landscape. However, nothing can substitute personal connection with the town, its inhabitants, climate and worth to see places of old and modern architecture. Therefore the best idea is to ascertain personally about it so you are welcome to visit us in Jaworzno!

The Mayor of Jaworzno

EIN GUTER ORT

Wenn man heutzutage durch die Straßen von Jaworzno streift, die voll von Grünanlagen und Menschengewirr sind, an den gepflegten Häusern in den neuen Siedlungen und alten Wohnhäusern am Markt vorbeigeht, vermuten die meisten Besucher nicht, dass sie sich auf dem seit hundert Jahren bewohnten und bewirtschafteten Boden bewegen. Es ist ein Gebiet, das sich in historischen Wandlungen der Piastländer einreihet, dann in die des polnisch-österreichischen Grenzlandes, dann in die letzten, an Ereignissen und Kontext reichen Zeiten unserer Integration mit dem modernen Europa.

Der grüne Ahorn im Stadtwappen symbolisiert heutzutage eine harmonische und ausgewogene Entwicklung, die mit der hier verfolgten Strategie verbunden ist. Diese Strategie verbindet die moderne Industrie mit dem Umweltschutz, befriedigt die Bedürfnisse der Bewohner, setzt, im Rahmen der Bürgerinitiativen und-organisationen, die Invention frei. Die Lage an der Grenze von zwei Makroregionen – von Kleinpolen und Schlesien – in der Nähe ihrer Hauptstädte Krakau und Kattowitz, in der unmittelbaren Nachbarschaft der die beiden Städte verbindenden Autobahn und auch die infrastrukturell gut vorbereiteten Gebiete sind ein natürlicher Magnet für in- und ausländischen Investoren.

Naturschutzgebiet, geschützte Landschaftsgebiete, Naturdenkmäler, das alles befindet sich in den Grenzen der Stadt, deren größter Teil grüne und gebäudefreie Gebiete einnehmen, was die Erholung im Schoß der Natur ermöglicht.

Kulturelle Einrichtungen, Gastronomie und Sportplätze werden den Besuchern den Aufenthalt angenehm machen, und für die, die sich hier niederlassen wollen, sind sie auch ein Pluspunkt. Die in diesem Band publizierten Fotos lassen die Schönheit der heisigen Landschaft erkennen. Nichts kann jedoch den persönlichen Kontakt mit der Stadt, ihrer Bewohner, Atmosphäre und der sehenswerten Denkmälern der alten und neuen Architektur ersetzen. Am besten ist es, sich davon persönlich überzeugen zu lassen, daher laden wir sie herzlich und mit offenen Armen nach Jaworzno ein!

Oberbürgermeister der Stadt Jaworzno

Miasto, w którym warto mieszkać

Historyczny rodowód Jaworzna sięga pierwszych osad, które powstały na przełomie XII i XIII wieku, na terenie dawnej puszczy, rozdzielającej plemiona Służan i Wiślan. Najwcześniej wzmiankowane w dokumentach były wsie – Byczyna, Jaworzno, Długoszyn i Ciężkowice (lata 1229, 1238 i 1242). Nieco późniejszy, z 1303 roku, jest dokument lokacyjny wsi Jeleń, a wieś Szczakowa posiada pierwsze potwierdzenie swego istnienia z 1400 roku. Region jaworznicki należał wtedy do dzielnicy śląskiej. Dopiero w 1274 roku został przyłączony do księstwa krakowskiego. Od tamtej pory należał do ziemi małopolskiej oraz stanowił pogranicze państwa polskiego. Granica przebiegała brzegiem rzeki Przemszy, koło Jelenia; najpierw była to granica pomiędzy księstwami: opolskim i krakowskim, potem królestwa Czech i Polski, cesarstwa Austrii i Rzeczypospolitej szlacheckiej, wreszcie Prus i cesarstwa Austro-Węgier. **Granica na rzece Przemszy istniała od 1274 r. do 1918 r. i była najtrwalszą granicą państwową w dziejach Polski.**

Pieczęć lakowa z herbem Jaworzna z 1911 roku
Sealing wax stamp with the Jaworzno crest from the year 1911
Lacksiegel mit dem Stadtappen von 1911

Przywilej biskupa krakowskiego z 1238 roku, w którym po raz pierwszy wzmiankowane jest Jaworzno
The privilege of the Cracowian bishop from the year 1238 in which Jaworzno is mentioned for the first time
Urkunde des Krakauer Bischofs von 1238, in der zum ersten Mal Jaworzno erwähnt war

THE WORTH LIVING TOWN

The history of Jaworzno reaches back to the beginnings of the first settlements, which came into existence at the turn of the 12th and 13th century, on the area of former forest dividing the Slesan and Wislan tribes. The earliest recorded in files were the villages: Byczyna, Jaworzno, Długoszyn and Ciekowice (years 1229, 1238, 1242). Later record, in 1303, is the location document of the Jelen village and the first confirmation of the Szczakowa village comes from the year 1400. Jaworzno region belonged then to the Silesian district. Finally, in the year 1274, it was joined to the Cracow Princedom. Since then it belonged to the Malopolska region and acted as the Polish country border. The bound was indicated by the Przemsza river, near Jelen. First it was the border between two Princedoms: Opolskie and Cracovian. Later on, the Kingdom of Czech and Poland, empire of Austria and Republic of Gentry and finally, Prussian and Austro-Hungarian Empire. **River border on Przemsza existed from 1274 to 1918 and was the most durable border in the history of Poland.**

EINE WOHNENSWERTE STADT

Der historische Ursprung von Jaworzno reicht an die ersten um die Wende des XII und XIII entstandenen Siedlungen, die sich in dem zwei Slavenstämme: Slesan und Wislan trennenden Wald befanden. Am frühesten werden in den Urkunden drei Dörfer Byczyna, Jaworzno, Długoszyn und Ciężkowice (Jahren 1229, 1238 i 1242) erwähnt. Ein bisschen ältere, vom Jahr 1303, ist die Gründungsurkunde des Dorfes Jeleń, und das Dorf Szczakowa besitzt die erste Bestätigung seiner Existenz aus dem Jahr 1400. Die Gegend von Jaworzno gehörte damals zu der schlesischen Provinz. Erst im Jahre 1274 wurde sie dem Krakauer Herzogtum angeschlossen. Seit dieser Zeit gehörte sie zu Kleinpolen und war zugleich ein Grenzgebiet des polnischen Staates. Die Grenze lief am Ufer des Flusses Przemsza, bei Jelen. Zuerst war sie die Grenze zwischen den Herzogtümern Krakau und Oppeln, dann zwischen Königstümern Polen und Böhmen, dann zwischen dem Kaisertum Österreich und Polen und endlich zwischen Preußen und der österreich-ungarischen Monarchie. **Die Grenze am Fluss Przemsza existierte seit 1274 bis 1918 r. und war die dauerhafteste Grenze in der Geschichte Polens.**

Jaworznicka okolica nigdy nie posiadała urodzajnych gleb, prawdziwym bogactwem tej ziemi były pokłady złóż mineralnych. Od wczesnego średniowiecza do połowy XVII wieku rozwijało się tutaj górnictwo kruszcowe. Wpierw wydobywano srebronośną galenę ołowianą, później rudy cynku. Z inicjatywy króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, uruchomiono w Szczakowej w 1767 r. kopalnię węgla kamiennego, która była pierwszym w Polsce, a jednym z najstarszych w Europie, tego typu zakładem górniczym. W 1790 roku powstała kopalnia w ówczesnej wsi Jaworzno, od której zaczęło się tutaj górnictwo węgla kamiennego, kontynuowane do dnia dzisiejszego. W okresie niewoli rozbiorowej, kiedy Polacy nie posiadali własnego, suwerennego państwa, historia tutejszej okolicy była nieco odmienna od losów reszty ziem polskich. W wyniku politycznych przetargów między ówczesnymi mocarstwami Europy, powstawały namiastki polskiej państwowości. Były to: Księstwo Warszawskie oraz Wolne Miasto Kraków, czyli tzw. Rzeczpospolita Krakowska. W latach 1809 – 1846 jaworznicki region należał do wspomnianych państw, a to zapewniło warunki dla wszechstronnego rozwoju gospodarczego i społecznego pod polskim zarządem.

Neighbourhood of Jaworzno has never had fertile soils, but the real wealth of were land was mineral deposits. Since early Middleages until the middle of 17th century mineral mining has been developing. At first the lead galena, then zinc ore were extracted. At the end of the 18th century from the initiative of the Polish king Stanislaw August Poniatowski the coal mine in Szczakowa (in 1767) was founded. It was one of the oldest coal mines in Europe. In 1790, in the Jaworzno village the coal mine, which began the mining lasting until today, was founded. During slavery breakage when the Poles did not possess their own sovereign country, the history of the local neighbourhood was somewhat different from the lots of the rest Polish lands. It happened that, as a result of political auctions among contemporary European power countries, poor substitute for state has come into being. There were: Warsaw Princedom and The Free City Cracow, so called The Cracow Republic. In the years 1809-1846 Jaworzno region belonged to the mentioned countries which provided conditions for wide- ranging economic and social development under the Polish management.

Die Gegend von Jaworzno war nie an fruchtbarem Boden reich, der wahre Reichtum dieses Bodens waren die Rohstoffvorkommen. Vom frühen Mittelalter bis zur Hälfte des XVII. Jahrhunderts entwickelte sich hier der Erzbergbau. Zuerst förderte man silbertragenden Bleiglanz und dann Zinkerze. Auf Initiative des Königs Stanislaw August Poniatowski nahm man in Szczakowa, im Jahre 1767, eine Steinkohlengrube in Betrieb, die der erste Bergbaubetrieb in Polen und einer der ersten dieser Art in Europa war. Im Jahre 1790 entstand die Grube in dem damaligen Dorf Jaworzno, was hier der Anfang des Kohlebergbaus markiert, der auch bis heute fortgesetzt wird. Zur Zeit der Teilung Polens, als die Polen keinen eigenen, unabhängigen Stadt besaßen, war die Geschichte dieser Gegend ein bisschen anders als die der andern polnischen Ländern. Als Ergebnis des politischen Feilschens zwischen den damaligen europäischen Mächten entstanden Surrogate des polnischen Staatswesens. Das waren Warschauer Herzogstum und die freie Stadt Krakau auch Krakauer Republik genannt. In den Jahren 1809-1846 gehörte die Gegend von Jaworzno zu den erwähnten Staaten, was die umfassende wirtschaftliche und gesellschaftliche Entwicklung unter polnischer Herrschaft sicherte.

Tak wyglądał jaworznicki rynek w 1905 roku

*This is the look of Jaworzno market square in the year 1905
So sah der Marktplatz von Jaworzno 1905 aus*

Miejsce potocznie zwane „Trójkątem trzech cesarzy”, gdzie zbiegają się granice zaborów: Rosji, Prus i Austrii

The Place called „The Triangle of The Three Emperors” where borders of the three invasive force countries confluence

Der Ort umgangssprachlich „Das Dreieck der drei Kaiser genannt”, wo die Grenzen der drei Besatzungsmächte zusammenlaufen

Nastąpił wówczas szybki rozwój górnictwa węgla kamiennego oraz wydobywania galmanu. W oparciu o te surowce uruchomiono hutnictwo cynkowe oraz produkcję alunu. Okolica stała się prężnym ośrodkiem przemysłowym, do którego ściągali licznie przybysze zachęceni taką ofertą: „...każdy potrzebujący zarobku zaopatrzywszy się w kilof lub przynajmniej łopatę, może udać się do kopalń w Jaworznie lub Niedzieliskach, tam znajdzie zatrudnienie za zapłatą dziennie 27 groszy. Jeśli przepracuje 14 dni, dostanie zwrot za podróż w wysokości jednego złotego.”

Po upadku Rzeczypospolitej Krakowskiej w 1846 roku, ziemia jaworznicka znalazła się dokładnie u zbiegu granic trzech mocarstw zaborczych: Rosji, Prus i Austrii, w miejscu potocznie zwanym „trójkątem trzech cesarzy”. |

Jaworzno leżało w zaborze austriackim, za Przemszą Białą rozwijał się Sosnowiec, natomiast za Przemszą Czarną miasto Mysłowice.

The quick development of coal mining industry and the galman extraction took place.

Based on these stuff, zinc metallurgy and alun production was started. This area became energetic industrial centre to which many newcomers arrived, invited by the following offer: „...anybody who needs earnings, equipped with a pickaxe or at least a spade, can go to the coal mine in Jaworzno or Niedzieliska where he will find employment for the daily payment 27 grosz. If he works 14 days, he will get the trip refund to the tune of 1 zloty.”

After the decay of The Cracow Republic in 1846, Jaworzno land lied exactly at the confluence of the borders of the three invasive force countries: Russia, Prussian Empire and Austria, in the place called „The Triangle Of The Three Emperors”. Jaworzno lied in the Austrian annexation; behind the Biala' Przemsza river Sosnowiec has extended and behind Czarna Przemsza river the town Mysłowice.

Damals erfolgte schnelle Entwicklung des Steinkohlebergbaus und der Förderung des Gelberzes. In Anlehnung an diese Rohstoffe setzte man Zinkhüttenwesen und die Produktion von Alun in Betrieb. Die Gegend wurde zu einem wichtigen Industriezentrum, das von vielen Ankömmlingen überschwemmt wurde, die mit folgendem Angebot ermuntert worden waren: „...jeder, der den Verdienst braucht, kann sich, nachdem der sich eine Keilhaue oder zumindest einen Spaten besorgt hat, zu den Gruben in Jaworzno oder Niedzieliska begeben. Dort wird er eine Anstellung mit dem täglichen Verdienst von 27 Groschen finden. Wenn er 14 Tage durchgearbeitet hat werden ihm die Reisekosten in Höhe von 1 Zloty zurückerstattet.” Nach dem Fall der Krakauer Republik im Jahre 1846 befand sich die Gegend von Jaworzno genau am Schnittpunkt der Grenzen von drei Teilungsmächten: Rußland, Preußen und Österreich, am Ort, der als „das Dreieck der drei Kaiser” bekannt ist. Jaworzno lag im österreichischen Teilungsgebiet, hinter der Weißprzemsza entwickelte sich Sosnowiec, und hinter Schwarzprzemsza die Stadt Mysłowice.

Parowozownia Kopalni „Fryderyk August”

Engine-house in the Fryderyk August coalmine
Dampfmaschinenraum der Grube „Friedrich August”

W okresie staropolskim Jaworzno oddalone było od głównych szlaków komunikacyjnych. Bezpośrednie połączenie z Krakowem uzyskało w pierwszej połowie XIX wieku, kiedy wybudowano trakt drogowy o bitej nawierzchni. Ale dopiero **uruchomienie w 1847 roku kolejowej linii krakowsko-górnośląskiej Kraków-Mysłowice, zapoczątkowało autentyczne połączenie Jaworzna ze światem.** W dwa lata później wybudowano połączenie przez Maczki z linią kolejową warszawsko-wiedeńską; w ten sposób stacja w Szczakowej stała się ważnym węzłem w ówczesnej sieci połączeń kolejowych. Przez Szczakową odbywał się ruch kolejowy do różnych części Europy. Położenie przy granicy było przyczyną międzynarodowego tranzytu kolejowego, zarówno pasażerskiego, jak i towarowego. Powstanie sieci kolejowej zaowocowało powstaniem nowych inwestycji przemysłowych. W 1871 roku jaworzniackie kopalnie zostały wykupione przez wiedeńską spółkę, która utworzyła Jaworzniackie Gwarectwo Węgla Kamiennego.

In the Old-Polish period, Jaworzno was distant from the main routes. In the first half of the 19th century it obtained direct linkage with Cracow, after the road has been built. Not before getting the railroad Cracow-Mysłowice off the ground in 1847, gave the real connection with the world. Two years later the connection, through Maczki, with the railroad Vienna-Warsaw was built; by that means the station in Szczakowa became the important junction in then services network. The rail traffic to different parts of Europe via Szczakowa was in progress. Border location was the cause of international rail transit both passenger and cargo. The rise of railway network caused the rise of new industrial investments. In 1871, coal mines in Jaworzno were bought by a partnership from Vienna, which set up „A Coal Union of Jaworzno”.

Zur Zeit von Altpolen war Jaworzno von den Hauptverkehrsstraßen entfernt. Eine direkte Verbindung mit Krakau bekam sie erst in der ersten Hälfte des XIX Jahrhunderts, als der erste Weg mit festem Oberbau gebaut wurde. Aber erst die Inbetriebnahme im Jahre 1847 der Krakau-ober-schlesischen Bahnstrecke Krakau-Mysłowice war der Anfang der authentischen Verbindung mit der Welt. Zwei Jahre später wurde die Verbindung mit der Warschauer-Wiener-Bahnstrecke über Maczki gebaut. Auf diese Art und Weise wurde Szczakowa zu einem wichtigen Knotenpunkt im dem damaligen Bahnnetz. Über Szczakowa lief der Bahnverkehr in verschiedene Teile von Europa. Die Grenzlage begünstigte den internationalen Bahnverkehr, sowohl im Personenverkehr, als auch im Güterverkehr. Das Entstehen des Bahnnetzes hatte die neuen industriellen Investitionen zur Folge. Im Jahre 1871 waren die Gruben von Jaworzno von einer Wienergesellschaft aufgekauft worden, die dann eine bergbauliche Genossenschaft in Jaworzno ins Leben rief.

Reprodukcja przedwojennej pocztówki przedstawiającej budynek jaworzniackiego Gwarectwa

Reproduction of the postcard showing the Mining Authority building
Reproduktion der vorkriegenschen Postkarte, die das Gebäude der Bergbaugenossenschaft von Jaworzno

Pocztówki przedstawiające dawny widok na Cementownię Szczakowa
| Postcards showing the old view of the Szczakowa Cement Works
| Postkarten, die Zementwerk in Szczakowa darstellen

Dom urzędniczy Cementowni Szczakowa

| Clerical house of Szczakowa Cement Works

| Das Verwaltungshaus des Zementwerkes in Szczakowa

Kopalnie zostały zmodernizowane, a wielkość wydobycia stanowiła 84 proc. ogólnej produkcji węgla w Galicji. W Szczakowej uruchomiono cementownię, garbarnię, fabrykę sody, a później hutę szkła. Przy stacji kolejowej powstało zaplecze warsztatowe.

Coal mines were modernized, the value of extraction accounted for 84% of the whole coal production in Galicja. In Szczakowa cement plant, tannery, soda works and later glass works were activated. The back-up workshop facilities were created by the station.

Die Gruben wurden modernisiert, und die Fördermenge machte 84 Prozent der ganzen Kohleproduktion in Galizien aus. In Szczakowa nahm man ein Zementwerk, eine Geberei, eine Sodafabrik, und dann eine Glashütte in Betrieb. Am Bahnhof entstand dann die Werkstattinfrastruktur.

Fabryka Sody — Soda-Fabrik Szczakowa.

Dworzec kolejowy

Dworzec kolejowy w Szczakowej

Railway station in Szczakowa
Bahnhof in Szczakowa

Rozwój przemysłowy spowodował znaczne zwiększenie liczby ludności. W połowie XIX wieku liczba mieszkańców w samym Jaworznie wynosiła około 6 tysięcy osób, w 1900 roku – 18 tysięcy, w 1913 roku mieszkało już ponad 22 tysięcy, tak więc **w okresie około sześćdziesięciu lat zaludnienie wzrosło prawie czterokrotnie.**

Industrial development caused considerable increase in population. In the middle of 19th century the number of inhabitants only in Jaworzno was about 6.000 people in 1900 – 18.000, and in 1913 over 22.000 people were living in Jaworzno. Thus, in the period of about sixty years the population increased almost fourfold.

Die industrielle Entwicklung hatte den schnellen Zuwachs der Einwohnerzahl zur Folge. In der Hälfte des XIX Jahrhunderts betrug die Zahl der Einwohner allein in Jaworzno zirka sechstausend Personen, im Jahre 1900 – 18 Tausend, im Jahre 1913 hatten hier über 22 Tausend Einwohner gelebt, die Bevölkerung stieg also in der Zeit von sechzig Jahren fast viermal.

Widok na kolonię robotniczą i szymb Sobieski

The view of labour colony and the Sobieski shaft
Aussicht auf die Arbeiterkolonie und Sobieski Schacht

Szczególnie duży przyrost zaludnienia miał miejsce we wsiach Jaworzno i Szczakowa, gdzie była zlokalizowana większość zakładów pracy. Na obrzeżach wsi powstawały osiedla robotnicze: Nowa Wieliczka, Pechnik, Robak, Niedzieliska, Pieczyska. W tych dwu miejscowościach tworzyły się miejskie aglomeracje, które znalazły prawne usankcjonowanie w galicyjskiej reformie samorządowej.

Szczakowa uzyskała prawa gminy miejskiej zgodnie z ustawą z dnia 3 lipca 1896 roku, natomiast Jaworzno takie same prawa uzyskało oddzielnym patentem cesarza Franciszka Józefa z dnia 21 września 1901 roku. Okoliczne wsie: Jeleń, Byczyna, Ciężkowice i Dąbrowa Narodowa, w których nie było większych zakładów przemysłowych, stanowiły naturalne zaplecze dla miejskich ośrodków Jaworzna i Szczakowej.

The increase of population was particularly high in villages: Jaworzno and Szczakowa, where most of employing establishments were situated. On the villages periphery working estates came into being: Wieliczka, Pechnik, Robak, Niedzieliska and Pieczyska. In those last two places, urban agglomerations were set up (they found legal confirmation in the autonomous reform of Galicia). In accordance with an Act of 3rd July 1896, Szczakowa obtained the rights of an urban community, whilst Jaworzno obtained the same rights in a separate warrant by emperor Francis Joseph of 21st September 1901. Surrounding villages: Jelen, Byczyna, Ciekowice and Dabrowa Narodowa in which no bigger industrial plants were to be found, made a natural back-up for the urban centres.

Der besonders große Zuwachs der Bevölkerung fand in den Dörfern Jaworzno und Szczakowa statt, wo sich die meisten Arbeitsbetriebe befanden. An den Rändern der Dörfer entstanden Arbeitersiedlungen: Nowa Wieliczka, Pechnik, Robak, Niedzieliska, Pieczyska. In diesen beiden Ortschaften bildeten sich städtische Organismen heraus, die ihre rechtliche Bestätigung in der galizischen Verwaltungsreform erfuhren. Szczakowa bekam die Stadtrechte gemäß dem Gesetz vom 3 Juli 1896, Jaworzno bekam die gleichen Rechte mit einem besonderen Erlass des Kaisers Franz Joseph vom 21 September 1901. Die angrenzenden Dörfer: Jeleń, Byczyna, Ciężkowice und Dąbrowa Narodowa, wo es keine größeren Betriebe gab, waren ein natürliches Reservoir für die städtischen Zentren Jaworzno und Szczakowa.

Zabudownia ulicy Kolejowej w Szczakowej
Buildings in the Kolejowa Street in Szczakowa
Gebäuden in Kolejowa – Strasse in Szczakowa

In the period of 20 years of interwar era (1918- 1939) Jaworzno region was very important economical centre. Local coal mines were bought by Polish fund; a new coal mine Jan Kanty was established, a new electricity board which produced energy for the needs of local industry and the Cracow city was built. On the town peripheries chemical factory Azot was built – according to plans and technology of Ignacy Moscicki – famous scientist chemist, later president of Polish Republic. The industrial centre in our area had great significance for the economy of independent Poland.

In den zwanzig Jahren zwischen den Kriegen (1918–1939) war die Gegend von Jaworzno ein wichtiges Industriezentrum. Die hiesigen Gruben wurden durch das polnische Kapital aufgekauft, es entstand eine neue Grube „Jan Kanty“, es wurde ein modernes Elektrizitätswerk errichtet, das Strom für die hiesige Industrie und für Krakau erzeugte. Am Rande von Jaworzno wurden, nach den Plänen und Technologie von Ignacy Mościcki –dem bekannten Chemiewissenschaftler und dem späteren Präsidenten der Republik Polen, die Chemiewerke „Azot“ errichtet. Das Industriezentrum in unserer Gegend hatte eine große Bedeutung für die Wirtschaft des unabhängigen polnischen Staates.

Wizyta prezydenta Ignacego Mościckiego w fabryce Azot S.A (lata 30)
 The visit of the president Ignacy Moscicki in the Azot Factory (1930s)
 Der Besuch des Präsidenten Ignacy Mościcki in der Fabrik Azot AG (in den 30-er Jahren)

W okresie dwudziestolecia międzywojennego (1918-1939) region jaworzniński był bardzo ważnym ośrodkiem gospodarczym. Miejscowe kopalnie zostały wykupione przez polski kapitał, powstała nowa kopalnia „Jan Kanty”, wybudowano nowoczesny zakład energetyczny, który produkował energię elektryczną na potrzeby miejscowego przemysłu i Krakowa. Na obrzeżach Jaworzna wybudowano zakłady chemiczne „Azot”, według planów i technologii Ignacego Mościckiego – znanego naukowca chemika, późniejszego prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Ośrodek przemysłowy w naszej okolicy posiadał duże znaczenie dla gospodarki niepodległego państwa polskiego.

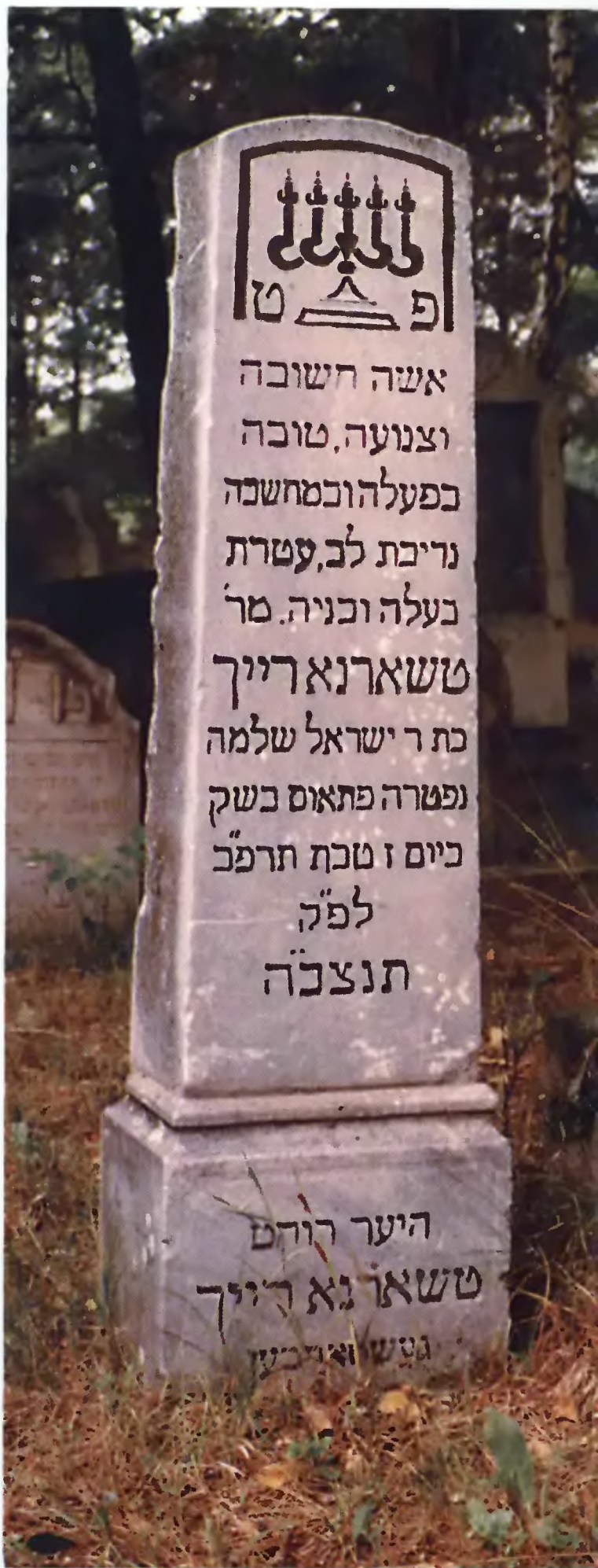

Kopalnia Jan Kanty Akwarela Franciszka Kramarza, 1940 r.
 Jan Kanty coalmine Water colour painting by Franciszek Kramarz (1940)
 Die Grube Jan Kanty Akwarelgemälde von Franciszek Kramarz , 1940

Rozbudowa przemysłu spowodowała dalszy wzrost ludności, który w 1939 roku osiągnął poziom 31 tysięcy mieszkańców. W tej liczbie około 3,5 tysiąca stanowili Żydzi, którzy osiedlili się tutaj od połowy XVIII wieku i stanowili liczącą się grupę obywateli, zwłaszcza ówczesnych miast Jaworzna i Szczakowej. W czasie okupacji hitlerowskiej zostali oni w dniach 12 i 13 lipca 1942 roku wywiezieni do obozu zagłady w Oświęcimiu. Specyficznym dowodem egzystencji żydowskich obywateli naszego miasta jest starannie odrestaurowany cmentarz wzniesiony w osiedlu Podłęże. Można na nim zobaczyć dobrze zachowane macewy nagrobne.

Industry development caused further increase of population, which in 1939 has reached 31.000 inhabitants. In this quantity, about 3.500 were Jews, who have settled here from the middle of 18th century and have been significant group of citizens, especially in Jaworzno and Szczakowa. During hitlerite occupancy on the 12th and 13th July 1942 they were removed to concentration camp in Oswiecim. Specific proof of the existence of the Jews inhabitants in our town is carefully renovated cemetery in the Podleze estate. One can see well preserved gravestones.

Der Ausbau der Industrie verursachte den weiteren Zuwachs der Bevölkerung, die im Jahre 1939 die Zahl von 31 Tausend Einwohner erreichte. Darunter gab es ungefähr 3,5 tausend Juden, die sich hier seit der Hälfte des Jahrhundert XVIII niederließen und eine wichtige Gruppe von Bürgern darstellten, besonders in den Städten Jaworzno und Szczakowa. Zur Zeit der deutschen Besatzung wurden sie am 12. und 13. Juli 1942 ins Vernichtungslager in Auschwitz gebracht. Ein spezifischer Beweis der Existenz der jüdischen Bewohner unserer Stadt ist der sorgfältig restaurierte jüdische Friedhof in der Siedlung Podleze. Dort kann man die gut erhaltenen Grabtafeln sehen.

Macewy zachowane na cmentarzu żydowskim w Podłężu – jedyna pamiątka po eksterminowanej w czasie II wojny światowej społeczności żydowskiej Jaworzna

Gravestones preserved in Jewes cemetery in Podleze – the only memento of the exterminated during the World War II Jewes population in Jaworzno. Die auf dem Friedhof in Podleze erhaltenen jüdischen Grabtafeln – das einzige Andenken an die im II. Weltkrieg zerstörte jüdische Gesellschaft von Jaworzno

אברהם בן יצחק
ה'תק"ע
י"ג אלול
ה'תק"ע

אברהם בן יצחק
ה'תק"ע
י"ג אלול
ה'תק"ע

W Centralnym Obozie Pracy w latach 1945-50 zginęło 6 987 ludzi

In the years 1945-50 in Central Labour Camp in Jaworzno 6,987 people died
Im Arbeitslagern kamen in den Jahren 1945-50 6987 Menschen ums Leben

W okresie okupacji hitlerowskiej działał w Jaworznie ruch oporu. W wyniku represji odwetowych okupanta blisko tysięcy osób poniosło śmierć. Największe straty poniósł XX Batalion Szturmowy Armii Krajowej: 20 osób zostało rozstrzelanych, a ponad 80 trafiło do obozów koncentracyjnych, gdzie większość zginęła.

W czasie okupacji hitlerowskiej (1939–1945), jaworzniackie kopalnie i elektrownie zostały zorganizowane w jeden kompleks paliwowo-energetyczny, który realizował dostawy energii elektrycznej dla niemieckiej gospodarki. Wszystkie zakłady pracowały w warunkach wojennej mobilizacji, pracownicy zmuszani byli do maksymalnego wysiłku za minimalne płace; najmniejsze niedopatrzenie groziło wywiezieniem do obozu śmierci w Oświęcimiu. To jednak nie wystarczało okupantom dla uzyskania maksymalnych korzyści ekonomicznych. W pobliżu kopalni „Jan Kanty” zorganizowali, filię obozu oświęcimskiego. Osadzono tam więźniów, którzy pracowali w jaworzniackich zakładach pracy. Ogółem na terenie kopalń jaworzniackich, pod koniec 1944 r., było zatrudnionych około 2 000 więźniów. Więźniowie stanowili ok. 60 proc. załogi kopalń. Pozostali, około 1 500 osób, pracowali przy budowie elektrowni i na innych stanowiskach roboczych. Około 80 proc. więźniów podobozu stanowili Żydzi z różnych krajów Europy. Liczba ofiar tego podobozu była znaczna. Z informacji obozowego ruchu oporu dowiadujemy się, że co miesiąc 200 więźniów chorych i wyniszczonych było wywożonych do komór gazowych w Auschwitz.

In the period of Hitlerite occupancy Resistance Movement acted in Jaworzno. As a result of occupant's retaliatory victimizations almost 1,000 people have died. The greatest harms XX Armoured Battalion Of National Army has suffered: 20 people were shot and 80 people were removed to the concentration camps, where most of them died. During Hitlerite occupancy (1939 – 1945) coal mines and power stations were organized in one fuel-energetic group, which realized power supplies for German economy. All factories worked in war mobilization, the workers were forced to maximum exertion for minimum salaries. The slightest oversight threaten a removal to work camp in Oswiecim. For the occupants it was not enough to gain maximum economical benefits. In the neighbourhood of coal mine Jan Kanty, they have organized a branch of Oswiecim camp. The prisoners who worked in employing establishment have been placed there. Altogether at the end of 1944, in the grounds of coal mines in Jaworzno, about 2 000 prisoners were employed. Convicts accounted for 60% of coal mines' staff. The rest, about 1 500 people, worked on building a power station and other working posts. About 80% of sub-camps prisoners were Jews from different countries of Europe. The number of victims of this sub-camp was significant. From the camp resistance movement, we enquire that 200 ill and exhausted prisoners were removed to gas chambers in Auschwitz every month.

Während der deutschen Besatzungszeit war in Jaworzno die Widerstandsbewegung tätig. Infolge der damit zusammenhängenden Abwehrmassnahmen kamen fast tausend Personen ums Leben. Die größten Verluste erlitt XX Sturmabteilung der Heimatarmee (AK). 20 Personen wurden erschossen und über 80 wurden in Konzentrationslager gebracht, wo die meisten umkamen. Während der deutschen Besatzungszeit (1939–1945) wurden die Gruben und Kraftwerke von Jaworzno zu einem einzigen energetischen Komplex zusammengeschlossen, der die deutsche Wirtschaft mit Strom belieferte. Alle Betriebe arbeiteten unter den Bedingungen der Mobilmachung, die Mitarbeiter waren zur maximalen Anstrengung unter minimalem Lohn gezwungen, die kleinste Fahrlässigkeit war mit dem Ausfuhr ins Konzentrationslager in Auschwitz bedroht. Um den maximalen wirtschaftlichen Nutzen zu erzielen, war das aber nicht ausreichend. Daher wurde in der Nähe der Grube „Jan Kanty“ eine Zweigstelle des Lagers in Auschwitz geöffnet. Dort saßen die Häftlinge ein, die in den Arbeitsbetrieben von Jaworzno arbeiten mussten. Insgesamt waren, Ende des Jahres 1944, in den Gruben von Jaworzno ungefähr 2 000 Häftlinge eingestellt. Die Häftlinge machten zirka 60 Prozent der Belegschaft der Gruben aus. Der Rest, ungefähr 1 500 Personen, arbeiteten am Bau des Kraftwerkes und auf den anderen Arbeiterposten. Ungefähr 80 Prozent der Häftlinge des Unterlagers machten die Juden aus verschiedenen Ländern Europas aus. Die Zahl der Opfer des Unterlagers war erheblich. Den Informationen der Lagerwiderstandsbewegung entnehmen wir, dass monatlich 200 kranke und ausgezehrt Häftlinge in die Gaskammer des Ausschwitzer Lagers gebracht wurden.

Miejsce Pamięci Narodowej – pomnik upamiętniający ofiary akcji „Wisła” (Podleże – Osiedle Stale)

National memory place - monument for „Wisła” action victims (Podleże/ Osiedle Stale)
Gedenkstätte - das Denkmal, das der Opfer der Aktion „Weichsel” gedenkt

After war, new authorities used an existing camp for implementation of their own political purposes. Central Labour Camp was established there. In 1945, in the first days of freedom German prisoners of war and other people found as traitors of Polish nation were placed there. A little bit later, Ukrainian population displaced from their home towns was settled there, as a „Wisła” action. Central Labour Camp in Jaworzno was the greatest labour camp in Poland in which 23 609 prisoners went through. It was both a labour camp, a penal camp and a captive camp. In the years 1945 – 50 in CLC in Jaworzno 6 987 people died of different causes. In 1998 presidents of Ukraine and Poland – Leonid Kuczma and Aleksander Kwasniewski, unveiled commemorative obelisk in the burial place of the prisoners from the late camp.

Die neuen Behörden nutzten nach dem Krieg das vorhandene Lager für ihre politischen Zwecke. Dort wurde sogenanntes Zentralarbeitslager gegründet. Im Jahre 1945, an den ersten Tagen der Freiheit verhaftete man dort die deutschen Kriegsgefangenen, Volksdeutsche und andere Personen, die als Verräter des polnischen Volkes galten. Ein bisschen später brachten man hier die ukrainische Bevölkerung unter, die im Rahmen der Aktion „Weichsel” aus ihren Heimatortschaften ausgesiedelt worden war. Zentralarbeitslager in Jaworzno war das größte Arbeitslager in Polen, durch das über 23 609 Häftlinge gegangen sind. Es war sowohl Arbeitslager als auch Straflager und Gefangenenlager. In den Jahren 1945 – 50 starben im Lager von Jaworzno 6 987 Personen. 1998 haben die Präsidenten von der Ukraine und Polen: Leonid Kuczma und Aleksander Kwasniewski einen Gedenkobelisk enthüllt, der am Ort der Beerdigung der Häftlinge des ehemaligen Lagers steht.

Po wojnie nowe władze wykorzystały istniejący obóz dla realizacji swoich celów politycznych. Założono tam tzw. Centralny Obóz Pracy. W 1945 roku, w pierwszych dniach wolności, osadzono w nim niemieckich jeńców wojennych, volksdojczy i inne osoby uznane za zdrajców narodu polskiego. Nieco później umieszczono tutaj ludność ukraińską wysiedlaną z rodzinnych miejscowości w ramach akcji „Wisła”. Centralny Obóz Pracy w Jaworznie był największym obozem pracy w Polsce, przez który przeszło 23 609 więźniów. Był to zarówno obóz pracy, obóz karny, jak i obóz jeniecki. W latach 1945 – 50 w COP w Jaworznie zmarło z różnych przyczyn aż 6 987 ludzi.

W 1998 roku prezydenci Ukrainy i Polski – Leonid Kuczma i Aleksander Kwasniewski odsłanili pamiątkowy obelisk w miejscu pochówku więźniów byłego obozu.

Odsłonięcie pamiątkowego obelisku przez Leonida Kucznię i Aleksandra Kwasniewskiego, 1998 r

Unveiling of the commemorative obelisk by Leonid Kuczma and Aleksander Kwasniewski, 1998
Enthüllung des Gedenkobelisk von Leonid Kuczma und Aleksander Kwasniewski, 1998

Od 1951 roku na terenie dawnego obozu osadzano młodocianych więźniów politycznych, którzy zostali uznani za wrogów nowego systemu politycznego. Byli to, często jeszcze niepełnoletni Polacy, których poddano silnej indoktrynacji ideologicznej oraz kierowano do ciężkiej pracy w okolicznych zakładach przemysłowych. Więzienie zostało zlikwidowane w 1956 roku.

Po drugiej wojnie światowej Jaworzno przeżywało burzliwy rozwój gospodarczy, miejscowe zakłady przemysłowe włączone zostały w ogólnokrajowy system gospodarczy. Szczególnie szybki rozwój zanotowały kopalnie węgla kamiennego i elektrownie. Rozwijały się również takie zakłady, jak np. cementownia, huta szkła i garbarnia w Szczakowej, fabryka bieli cynkowej w Niedzieliskach, zakłady chemiczne i wiele innych. Zgodnie z duchem czasu, wszędzie zwiększano produkcję, a w ślad za tym rosło zatrudnienie i w konsekwencji liczba ludności.

W latach siedemdziesiątych XX wieku w Jaworznie poziom zaludnienia osiągnął liczbę 100 tysięcy mieszkańców, skutkiem czego gwałtownemu przyspieszeniu uległ proces kształtowania się miejskiej aglomeracji.

Dotychczas rozwijające się samodzielnie dwa miasta – Jaworzno i Szczakowa – z zapleczem okolicznych gmin wiejskich, zostały połączone w jeden organizm administracyjny. W 1956 roku dokonano formalnego połączenia Jaworzna i Szczakowej, a w latach siedemdziesiątych kolejno włączano samodzielne gminy – Ciężkowice (1972), Jezioraki (1974) oraz Byczynę i Jeleń (1977). Jednocześnie, w ramach przeprowadzonej wtedy reformy terytorialnej, miasto zostało włączone do województwa katowickiego.

Piotr Steinkeller, właściciel kopalni i fabryki bieli cynkowej w Niedzieliskach

Piotr Steinkeller, the owner of the coal mine and zinc white plant in Niedzieliska
Piotr Steinkeller, der Inhaber der Grube und der Fabrik der Weißzinks in Niedzieliska

From the 1951 in the area of the former camp, young political prisoners, treated as enemies of a new political system, were settled. They were very often youth Poles, who were strongly politically indoctrinated and also forced to hard work in the local industrial works. The prison was liquidated in 1956. After the World War II, Jaworzno experienced dynamic economical development; local industrial works were included into national economical system. Particular development was recorded by coal mines and power stations. Also other works such as: cement plants, glass works and tannery in Szczakowa, zinc white plant in Niedzieliska, chemical works and many others were developing. As the times were passing by production increased everywhere what resulted in increasing employment and population. In the 1970s of the 20th century the population of Jaworzno reached 100.000 inhabitants, what resulted in the rapid development of the agglomeration. So far independent two towns Jaworzno and Szczakowa, together with their closed villages, were joined into one administrative unit. They were formally joined in 1956 and later in the 1970s the other independent communes: Ciężkowice (1972), Jezioraki (1974), Byczyna and Jeleń (1977). At the same time according to the territorial reform Jaworzno was included in the Katowice voivodship.

Seit 1951 verhaftete man im Lager die jugendlichen, politischen Häftlinge, die als Feinde des neuen politischen System anerkannt wurden. Das waren meistens unmündige Polen, die einer politischen Umerziehung ausgesetzt waren und schwere Arbeit in den ortsansässigen Fabriken leisten mussten. Das Gefängnis wurde 1956 abgeschafft. Nach dem zweiten Weltkrieg erlebte Jaworzno eine rege wirtschaftliche Entwicklung. Die ortsansässigen Industriebetriebe wurden an das inländische wirtschaftliche System angeschlossen. Besonders schnelle Entwicklung verzeichneten Kohlengruben und Kraftwerke. Es entwickelten sich auch solche Betriebe wie z.B.: Zementwerk, Glashütte, Gerberei in Szczakowa, die Fabrik des Zinkweißes in Niedzieliska, Chemiewerke und viele andere. Gemäße dem Zeitgeist steigerte man die Produktion, was die Vergrößerung der Beschäftigten, und weiterhin die der Bevölkerung zur Folge hatte. In den siebzigern Jahren des XX Jahrhunderts wuchs die Zahl der Einwohner bis an 100.000. Diese Tatsache beschleunigte den Prozeß der Herausbildung des städtischen Gebietes. Die sich bisher selbstständig entwickelnden Städte: Jaworzno und Szczakowa, mit den angrenzenden Gemeinden, wurden zu einem einzigen Verwaltungsorgan. 1956 erfolgte die formale Vereinigung von Jaworzno und Szczakowa, in den siebzigern Jahren wurden die selbstständigen Gemeinden angeschlossen: Ciężkowice, (1972), Jezioraki (1974), Byczyna und Jeleń (1977). Zugleich, im Rahmen der damals durchgeführten Verwaltungsreform, wurde Jaworzno der Wojewodschaft Katowitz angegliedert.

Materialnymi śladami dawnej historii są zabytkowe budynki. Interesującym przykładem jest zespół neobarokowych budynków przy ul. Grunwaldzkiej otoczony rozległym parkiem. Od chwili powstania mieścił kolejne Zarządy jaworznickich kopalń. Pierwsze budowle powstały tu jeszcze w początkach XIX wieku. W latach dwudziestych XX wieku został gruntownie przebudowany w stylu neobarokowym. Ciągłe służy temu samemu celowi, dziś jest siedzibą Zarządu Zakładu Górnictwo-Energetycznego „Sobieski-Jaworzno III”. W pobliżu znajduje się zabytkowa, pochodząca z 1907 roku, willa naczelnego dyrektora dawnego Jaworznickiego Gwarectwa. Otaczający budynki park, kiedyś zamknięty dla szerszej publiczności, dzisiaj stanowi zieloną enklawę w śródmieściu miasta.

Z tego samego okresu pochodzi budynek położony naprzeciwko dyrekcji górniczej. Mieściło się w nim tzw. kasyno urzędnicze. Po wyzwoleniu znajdowały się tam pomieszczenia dla działalności kulturalnej oraz siedziba Komitetu PZPR, potem Powiatowy Urząd Pracy.

Material traces of the past are historical buildings. The interesting example is the neo-baroque style buildings in the Grunwaldzka Street surrounded by a vast park. It used to be a seat of the subsequent Boards of coal mines. The first buildings were created at the beginning of the 19th century. In the 1920s of the 20th century, it was thoroughly renovated in the neo-baroque style. At present, it is still the seat of the Board of the Power- Mining Plant Sobieski Jaworzno III. Near by the villa of the general director of formerly called „A Coal Union of Jaworzno” is located. The park, surrounding the buildings, previously closed for the public is now greenery in the town centre.

From the same period is the building located in front of the Mining Board, in which it used to be officers' casino. After the World War II it was the cultural centre and the seat of the Polish United Workers' Party (PZPR), later on District Labour Office.

Faßbare Spuren der alten Geschichte stellen die Baudenkmäler dar. Ein interessantes Beispiel ist der Gebäudekomplex im Neobarockstil, von einem breiten Park umgeben. Seit seiner Entstehungszeit ist er der Sitz der Vorstände der Gruben von Jaworzno. Die ersten Gebäuden entstanden hier noch zu Anfang des XIX Jahrhunderts. In den zwanzigern Jahren des XX. Jahrhunderts wurde er im Neubarockstil umgebaut. Bis heute dient dieser Komplex dem ursprünglichen Ziel. Heutzutage ist er der Sitz des Vorstandes des bergbaulich-energetischen Konzernes „Sobieski-Jaworzno III”. In der Nähe befindet sich die im Jahr 1907 gebaute bauldenkmälerische Villa des Oberdirektors der bergbaulichen Genossenschaft von Jaworzno. Der die Gebäuden umgebende Park, einst dem Publikum unzugänglich, ist heute eine Grünanlage, mitten in der Innenstadt.

Aus der gleichen Zeit stammt das Gebäude, das dem Berbaudirektionsgebäude gegenüberliegt. Dort war ein so genanntes Beamtenkasino untergebracht. Nach der Befreiung befanden sich dort Räume für die kulturellen Tätigkeiten und auch der Sitz der Polnischen Kommunistischen Arbeiterpartei (PZPR), und dann Bezirksarbeitsamt.

Dawne Gwarectwo stanowi dziś siedzibę Zarządu Zakładu Górnictwo-Energetycznego „Sobieski – Jaworzno III”

*The former mining authority building is now the seat of the Board of the Power-Mining Plant Sobieski Jaworzno III
Ehemalige bergbauliche Gemessenschaft, heute Sitz des Vorstandes des bergbaulichenergetischen Konzerns „Sobieski – Jaworzno III”*

Zabytkowy budynek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, wybudowany w 1906 r.

Historical building of the Athletic Society „Sokol”, built in 1906
Das Gebäude der Gymnastikgesellschaft „Sokół”, 1906 erbaut

Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” wybudowało w 1906 roku własną siedzibę przy ul. Mickiewicza. Dziś została starannie odnowiona, fasada dokładnie odpowiada pierwowzorowi. Wnętrza natomiast zostały adaptowane do dzisiejszych potrzeb. Mieszczą kameralną salę teatralną oraz galerię sztuki. Obok niego znajduje się budynek dawnej szkoły, zbudowany w 1896 roku; kiedyś mieścił dwie szkoły podstawowe – żeńską i męską. Obecnie jest to siedziba Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, jednej z ośmiu w Polsce, obejmująca zakresem działania województwo śląskie, drugie co do wielkości w kraju pod względem liczby placówek oświatowych (po województwie mazowieckim).

The Athletic Society „Sokol” built in 1906 their own building in the Mickiewicza street. Today it is renovated but the façade is like the original one. The inside was adopted to the current needs. There are a cameral theatre hall and an art gallery. Next to it, there is a building of the former school, built in 1896, which used to be a girls’ school and a boys’ school. Nowadays, it is the headquarters of the District Examination Committee, one of the 8 in Poland, acting in the Silesia Region, the 2nd of the biggest in Poland (after Mazovia Region).

Die Gymnastikgesellschaft „Sokół” (Falke) erbaute 1906 seinen eigenen Sitz in der Mickiewicz-straße. Heutzutage wurde das Gebäude sorgfältig saniert, die Fassade entspricht dem Original. Innenräume wurden jedoch den heutigen Bedürfnissen angepasst. Sie beherbergen einen kleinen Theatersaal und eine Kunstgalerie. Daneben befindet sich das Gebäude der alten Schule, 1886 erbaut, das einst zwei Grundschulen beherbergte, die Mädchen- und der Jungenschule. Zur Zeit ist es Sitz der Bezirksprüfungskommission, einer der acht von Prüfungskommissionen in Polen, die für die ganze schlesische Wojewodschaft zuständig ist. Die Schlesische Wojewodschaft belegt in Polen den zweiten Platz (nach Warschauer Wojewodschaft), wenn es um die Zahl der Schuleinrichtungen geht.

Siedziba Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, niegdyś budynek szkół podstawowych

The headquarters of the District Examination Committee, former elementary schools
Sitz der Bezirksprüfungskommission, einst das Gebäude der Grundschulen

Muzeum i biblioteka mają wspólną siedzibę w samym centrum miasta

The common seat of the Museum and Library

Museum und Bibliothek haben denselben Sitz im Stadtzentrum

Przy ul. Pocztowej zachowane zostały dwa budynki pochodzące z lat 1907-1910. Stanowią przykłady budownictwa mieszkaniowego przeznaczonego dla urzędników Zarządu kopalń oraz dozoru górniczego. Pierwszy z nich mieści dziś Miejską Bibliotekę Publiczną oraz Muzeum Miasta Jaworzna, w drugim znalazł pomieszczenia Zarząd Inspekcji Sanitarnej-Epidemiologicznej.

Przykładem budownictwa przeznaczonego dla załóg robotniczych jest osiedle przy ul. Lipowej. Zbudowane w latach 1912-13 przez Jaworznicke Gwarectwo Węglowe, stanowi kompleks budynków jedno- i dwurodzinnych o ciekawej architekturze, w której zachowano różnorodność form i kształtów. W kompleksie niewielkiego osiedla wbudowano duży budynek szkolny mieszczący, zgodnie ze zwyczajem epoki, szkoły - żeńską i męską. Oddział posiadał boisko. W sąsiedztwie wybudowano bliźniaczy budynek mieszkalny dla kierowników obu szkół. Do dzisiaj budynek szkolny służy pierwotnemu celowi.

In the Pocztowa Street there are two buildings coming from the period 1907- 1910. These are the examples of estates prepared for coal mines officers and supervisors. First of them is the Public Library and the Town Museum. The second one is the Board of the Sanitary Inspection. The example of labour buildings is the settlement in the Lipowa Street. Built in 1912- 13 by "A Coal Union of Jaworzno", is the complex of buildings having interesting architecture with many different forms and shapes. In its centre, there is a big school, due to that times, for girls and boys. It also had a football ground. Next to it, there was the similar one built for the headmasters of both schools.

In der Pocztowa-straße blieben zwei aus den Jahren 1907-1910 stammende Gebäuden erhalten. Sie sind ein Beispiel für den Wohnbau für die Beamten von Grubenvorstand und -aufsicht. Das erste beherbergt heute die städtische Bücherei und das Museum der Stadt Jaworzno, und das zweite die Verwaltung der epidemiologisch-sanitären Inspektion.

Ein Beispiel für Bauten für Arbeiter ist die Siedlung in der Lipowa-straße. 1912-13 von der bergbaulichen Genossenschaft erbaut, stellt sie ein Komplex der Ein- und Zweifamiliengebäuden mit interessanter Architektur, wobei die Vielfalt der Formen beibehalten wurde. In den Komplex der kleinen Siedlung wurde auch ein Schulgebäude hineingebaut, gemäß dem Brauch der Epoche in zwei Teile geteilt: einen für Mädchen, und einen für Jungen. Die Schule besaß auch einen Sportplatz. In der Nachbarschaft errichtete man ein Zwillingswohngebäude für die Leiter der Schulen. Bis heute dient das Schulgebäude seinem ursprünglichen Zweck.

W Szczakowej zachowały się budynki z czasów, kiedy stanowiła oddzielną miejską gminę. Jednym z najstarszych jest budynek przy ul. Jagiellońskiej, który był siedzibą Zarządu gminy. Ciekawym obiektem jest też budynek szkoły przy ul. Batorego, który – choć przebudowywany – zachował charakterystyczne cechy galicyjskiego budownictwa szkolnego. Do zabytków gruntownie odnowionych należy budynek Domu Kultury, kiedyś siedziba szczakowskiego gniazda Towarzystwa Gimnastycznego Sokół oraz fragment dawnej kępielni. Na pewno ważnym i unikalnym zabytkiem zabudowy Szczakowej jest stacja kolejowa, która zachowała wiele z dawnego wyglądu. Obecnie obiekt jest w trakcie remontu. Obok zachowały się jeszcze budynki mieszkalne typu wielorodzinnego. Mieszkały w nich rodziny kolejarzy. **Przykładem oryginalnej architektury przemysłowej są zabudowania w dzielnicy Pieczyska pozostałe po cementowni, czyli jak to kiedyś określano, fabryce cementu portlandzkiego.** Są to budynki produkcyjne poszczególnych wydziałów, nieźle jeszcze zachowane: piece do wypalania cementu, magazyny surowców i wyrobów gotowych, hala turbin, rampy załadunkowe oraz niewielki budynek Zarządu.

At present, those buildings are still the seat of the school. In Szczakowa the buildings, from the period of its independence, still remained. One of the oldest is the one in Jagiellońska Street which was the seat of district authority. The other interesting is the building in Batory Street, which rebuilt kept characteristic features of that times. To thoroughly renovated buildings we can include the Cultural Centre, former branch of Athletic Society „Sokół” and a part of the old Bowling Centre. The other unique historical building in Szczakowa is, for sure, the railway station, which kept much from the original image. At present, it is under renovation. Next to it we can find other habitable buildings, prepared originally for railwaymen families. As an example of original industrial architecture one can see buildings in Pieczyska district, which left after cement plant, formerly called Portland Cement Plant. These are production buildings of a particular departments, which are in a good state of preservation: stoves for burning cement, store-rooms and store for ready products, turbine room, loading ramps and a small administration building.

In Szczakowa blieben Gebäuden aus der Zeit erhalten, als Szczakowa eine getrennte städtische Gemeinde war. Eins der ältesten ist das Gebäude in der Jagiellońska-straße, in dem sich der Sitz der Gemeindeverwaltung befand. Ein interessantes Objekt ist auch das Schulgebäude in Batorystraße, das, obwohl umgebaut, die charakteristischen Merkmale des galizischen Schulbaus trägt. Zu den neusanierten Gebäuden gehört das Kulturhaus, einst der Sitz der Gymnastikgesellschaft „Sokół” (Falke) und ein Fragment der alten Kegelbahn. Ein wichtiges und einmaliges Baudenkmal der Bauung von Szczakowa ist der Bahnhof, der vieles von seinem alten Aussehen beibehalten hat. Zur Zeit wird dieses Gebäude saniert. Daneben stehen noch erhaltene Mehrfamilienwohnhäuser, wo die Familien der Eisenbahner gewohnt haben. Ein Beispiel für die originale Industriearchitektur sind die Gebäuden in dem Stadtteil Pieczyska, die das Überbleibsel des Zementwerks sind. Es sind Produktionsgebäuden der einzelnen Produktionsabteilungen, die sich noch in einem ziemlich guten Zustand befinden: Öfen zur Ausbrennung von Zement, Lagerräume für Rohstoffe und Fertigprodukte, Turbinenhalle, Laderampen und ein kleines Gebäude der Verwaltung. Gleich am Tor befinden sich die alten Gebäude der Arbeiterkolonie, einmal für die Belegschaft des Zementwerks erbaut.

Widok na pozostałości po fabryce cementu portlandzkiego

*The view of remains of the portland cement plant
Aussicht auf die Überbleibsel der Zementfabrik*

Hala młynów w Cementowni Szczakowa, 1890 r
 | Grinders' building in Szczakowa cement plant, 1890
 | Mühlenhalle der Zementfabrik in Szczakowa 1890

Tuż przy bramie znajdują się stare domki jednej z kolonii robotniczych, zbudowane niegdyś dla załogi cementowni. Niewiele natomiast zachowało się w mieście obiektów przemysłowych charakterystycznych dla górnictwa węglowego. Jedynym właściwie zasługującym na uwagę zabytkiem tego typu jest budynek dawnego szybu wydobywczego „Paulina”. Na tym samym miejscu istniał szyb wydobywczy, co najmniej od osiemdziesiątych lat XIX wieku. Był wielokrotnie modernizowany i wyposażony w nowocześniejsze urządzenia wydobywcze. Aktualnie, po zakończeniu eksploatacji górniczej i zdemontowaniu urządzeń, tylko zewnętrznym wyglądem przypomina lata swej świetności. Większość infrastruktury przemysłowej nie przechowała się do dnia dzisiejszego, ponieważ właściciele zakładów przemysłowych rozwijających się tutaj od ponad dwóch stuleci, w miarę postępu technicznego przerabiali, względnie usuwali stare obiekty. Tylko na dawnych fotografiach i pocztówkach możemy zobaczyć zabudowania i urządzenia, które w swoim czasie spełniały wszystkie kryteria nowoczesnej myśli technicznej.

Close by the gate, there are old houses from the housing estate of labour colony, which were built for the cement plant personnel. However, not many industrial buildings, typical for the coal industry, are preserved in the town. As a matter of fact, there is only one building worthy of notice, the old mining shaft „Paulina”. In the same place a mining shaft has existed from at least 1870s of the 19th century. It was modernized and equipped with new mining devices many times. At present, after mining exploitation is over and devices are dismantled, only the semblance reminds the years of splendour. Most of the industrial infrastructure did not preserve to the present, because the owners of the developing industry, from over 200 years as the technical progression arose, transformed or removed old buildings. Only in the old photographs and post cards we can see the buildings and mechanisms, which in their times fulfilled all criteria of the modern technical idea.

In der Stadt blieben aber nur wenige Industrieobjekte erhalten, die für den Steinkohlebergbau charakteristisch sind. Eigentlich ist das einzig sehenswerte Baudenkmal dieser Art, das Gebäude des alten Förderurmes „Paulina”. An dieser Ort und Stelle existierte mindestens seit den Achzigern des XIX Jh ein Förderturm. Vielmal modernisiert und mit immer neueren Fördermaschinen ausgestattet. Zur Zeit, nach der Stilllegung der Grube und Demontage der meisten Maschienen, erinnert nur durch sein Aussehen an die Jahre seiner Glanz. Der größte Teil der industriellen Infrastruktur überdauerte nicht bis in die heutige Zeit, weil die Inhaber der sich hier seit zwei Jahrhunderten entwickelnden Fabriken, mit dem Fortschritt Schritt haltend, die alten Objekte umbauten bzw. beseitigten. Nur auf den alten Fotos und Postkarten können wir die Anlagen und Gebäuden sehen, die in ihrer Zeit auf dem neusten Stand der technischen Entwicklung waren.

Peczyška, obecnie najbardziej zubożona dzielnica Jaworzna, objęta programem rewitalizacji pn. „Park Północny”

The present view of Peczyška

Peczyška - zur Zeit das ärmste Viertel von Jaworzno. Die heutige Sicht auf Peczyška

Zabytkowa kapliczna gen. Langiewicza w Byczynie

Historical shrine in Byczyna
Die Kapelle von Gen. Langiewicz in Byczyna

Trwającym śladem historii są liczne obiekty kultu religijnego – przydrożne kapliczki, zachowane w różnych dzielnicach miasta. Są wśród nich: ta przy placu św. Jana z figurą Jana Nepomucena i ta św. Barbary w Dąbrowie Narodowej. Są też najstarsze tego typu zabytki – słupowa z XVI wieku w Ciężkowicach oraz w Byczynie, pochodząca z XVII wieku.

The lasting traces of history are numerous buildings of religious worship – wayside shrines preserved in different parts of the town. Among them are: first one in Saint John Square with the figure of John Nepomucen and the second one of Saint Barbara in Dabrowa Narodowa. There are also the oldest relics – pillared from the 16th century in Ciężkowice and from the 17th century in Byczyna.

Die Geschichte wird auch in den Objekten des religiösen Kultus verewigt: als Beispiele kann man Kapellen am Straßenrand nennen, die in verschiedenen Stadtteilen erhalten geblieben sind. Darunter sind auch: die auf dem Platz des Heiligen Johannes mit der Figur von Jana Nepomucena und auch die von der Heiligen Barbara in Dąbrowa Narodowa. Es gibt auch die ältesten Denkmäler dieser Art. Säulenkappelle aus dem XVI Jh. in Ciężkowice und aus dem XVII in Byczyna.

Jeden z najstarszych zabytków na terenie Jaworzna – XVII-wieczna studnia w Jeleniu

One of the oldest historical places in Jaworzno
Eins der ältesten Denkmäler in Jaworzno der Brunnen aus dem XVII Jahrhundert in Jeleniu

Kolegiata św. Wojciecha stanowi ozdobę centrum miasta

Collegiate of St Wojciech is now a landmark of the city centre
Die Kollegiatskirche des Heiligen Adalberts ziert das Stadtzentrum

Najcenniejszy zabytek Kolegialny pod wezwaniem św. Wojciecha i Katarzyny

The most precious relic of St. Wojciech and St. Katarzyna collegiate church – the painting of The Blessed Virgin of Passawa
Das wertvollste Denkmal der Kollegiatkirche

Organizacja kościoła rzymskokatolickiego istniała od początku jaworzniczych osad, ponieważ te powstały w okresie ugruntowanego chrześcijaństwa w państwie polskim. Na początku była to jedna parafia, a siedzibą kościoła farnego była wieś Jaworzno, położona centralnie w stosunku do innych wsi.

Istnienie pierwszego kościoła na tym terenie, pod wezwaniem św. Wojciecha, zostało odnotowane w 1335 roku. Wchodził on w skład dekanatu w Nowej Górze. Obszar dawnej, średniowiecznej parafii odpowiada niemal dokładnie powierzchni dzisiejszego miasta Jaworzna.

Obecnie w Jaworznie istnieje 15 parafii zgrupowanych w dwóch dekanatach – pierwszy pod wezwaniem św. Wojciecha i św. Katarzyny, drugi pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy. **W 2000 roku najstarsza parafia obchodziła jubileusz 750-lecia istnienia kościoła katolickiego na terenie miasta.**

Kościół tej parafii, niestety nie zachował się w swej zabytkowej postaci. Na jego miejscu wybudowano nowy obiekt. We wnętrzu kościoła znajdują się liczne zabytki sztuki sakralnej (m.in. stary ołtarz z czarnego marmuru pochodzący z XVIII wieku). Najcenniejszym zabytkiem jest obraz Matki Boskiej Passawskiej, namalowany w 1666 roku w Neapolu. Znajduje się on w jaworzniczej świątyni od końca XVII wieku.

The Roman Catholic Church Organization has been existing from the beginnings of settlements of Jaworzno, because these came into being in the period of christianity establishment in Poland. At the beginning it was just one parish and the seat of the parish church was Jaworzno village situated in the middle of the others villages. The first church under the invocation of St. Wojciech has existed there since 1335. It was a part of Church Authorities in Nowa Góra. The area of an old medieval parish corresponds almost exactly with the area of today's Jaworzno. Nowadays in Jaworzno there are about 15 parishes grouped into two Church Authorities- first under the invocation of St. Wojciech and St. Katarzyna, the second one under the invocation of The Blessed Virgin of Incessant Relief. In the year 2000 our parish solemnized a jubilee of 750th anniversary of the catholic church in our town.

The church of this parish did not preserve in its own antique form. A new church was built in its place. In the insides of the church many monuments of a sacral art (inter alia an old altar made of black marble from 18th century) are placed. The most precious antique is the painting of The Blessed Virgin of Passawa, painted in 1666 in Naples. It has been in the Jaworzno's temple from the end of 17th century.

Die Organisation der römischkatholischen Kirche existierte seit den Anfängen der Siedlungen in Jaworzno, weil diese zur Zeit des gefestigten Christentums im polnischen Staat entstanden waren. Am Anfang war es nur eine Pfarrei und der Sitz der Pfarrkirche war in Jaworzno, weil sie in der Mitte der anderen Dörfer lag. Das Vorhandensein der ersten Kirche auf diesem Gebiet wurde im Jahre 1335 erwähnt. Sie unterstand dem Dekanat in Nowa Góra. Das Gebiet der alten, mittelalterlichen Pfarrei entspricht fast genau der heutigen Fläche der Stadt Jaworzno. Heutzutage besitzt Jaworzno 15 Parreien, die in zwei Dekanate geteilt sind. Das erste Heiliger Adalbert- und Heilige Katharina Dekanat, das zweite der Gottesmutter der ewigen Hilfe Dekanat. 2000 beging die älteste Pfarrei das Jubiläum 750-jährigen Existenz der katholischen Kirche auf dem Gebiet der Stadt. Die Kirche der Pfarrei ist leider nicht in dem ursprünglichen Zustand erhalten geblieben. An ihrer Stelle hat man ein neues Gebäude erbaut. Die Innenräume beherbergen aber zahlreiche Denkmäler der sakralen Kunst (unter anderem der alte Altar aus dem schwarzen Marmor vom XVIII Jahrhundert). Das wertvollste Denkmal ist das Gemälde der heiligen Gottesmutter aus Passau, im Jahre 1666 in Neapel gemalt. Es befindet sich in der Kirche von Jaworzno seit dem Endes des XVII Jahrhunderts.

Kościół św. Elżbiety w Szczakowej

| St. Elizabeth Church in Szczakowa
| Die Kirche der Heiligen Elisabeth in Szczakowa

Do najstarszych należą – parafia św. Elżbiety Węgierskiej w Szczakowej (1914), parafia Świętego Krzyża w Jeleniu (1914), Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Ciężkowicach (1921) oraz Najświętszego Serca Pana Jezusa w Byszynie (1933). Kościoły w tych parafiach stanowią ciekawe przykłady budownictwa kościelnego.

To the oldest belong: parish under the vocation of St Elizabeth Hungarian in Szczakowa (1914), parish under the invocation of St Cross in Jelen (1914), parish under the invocation of The Blessed Virgin of Incessant Relief in Cieżkowice (1921), parish under the invocation of The Sacred Heart of Jesus Christ in Byszyna (1933). Churches in these parishes are interesting examples of ecclesiastic buildings.

Zu den ältesten Pfarreien gehören – die von Heiliger Elisabeth aus Ungarn in Szczakowa (1914), des Heiligen Kreuzes in Jelen (1914), der Gottesmutter der ewigen Hilfe in Cieżkowice (1921) und des heiligsten Herzens Jesu in Byszyna (1933). Die Kirchen in diesen Pfarreien sind interessante Beispiele der sakralen Baukunst.

Wnętrze kościoła św. Elżbiety posiada niepowtarzalny nastrój

| The inside of St Elizabeth Church has a unique atmosphere
| Innenraum der Kirche der Heiligen Elisabeth besitzt einmalige Atmosphäre

Kościół Świętego Krzyża w Jeleniu z 1914 r

| St Cross Church in Jeleni 1914

| Die Kirche des Heiligsten Kreuzes in Jeleni 1914

Wyniosła wieża kościoła Najświętszego Serca Pana Jezusa góruje nad Byczyną

The tower of the Sacred Heart of Jesus Chnst in Byczyna

Die hohe Turm der Kirche des heiligsten Herzens Jesu uberragt Byczyna

Kościół przy ul. Srebrnik w Długoszynie zwraca uwagę oryginalną bryłą architektoniczną

*The Church in Srebnik Street in Długoszyn with its original architecture
Die Kirche in Srebnik Str. in Długoszyn fällt durch ihre interessante Architektur auf.*

Przykładem nowoczesnego budownictwa sakralnego stanowi kościół Miłosierdzia Bożego w Borach

*The example of the modern sacral building is the church in Bory
Ein Beispiel des modernen Sakralbaus ist die Kirche des Gotteserbarmens in Bory*

Kościół pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Ciężkowicach

*The Church under the invocation of the Blessed Virgin of the Incessant Relief in Ciężkowice
Die Kirche der Heiligen Gottesmutter der ewigen Hilfe in Ciężkowice*

Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej pomocy w Osiedlu Stałym

The sanctuary of the Blessed Virgin of the Incessant Relief in Osiedle Stałe
Sanktuarium der Gottesmutter der ewigen Hilfe in Osiedle Stałe

Wydarzeniem ważnym w historii jaworznińskiej społeczności katolickiej było wyniesienie kościoła św. Wojciecha do rangi kolegiaty. Miało to miejsce 25 marca 1997 roku. Natomiast cudowny obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy w sanktuarium na Osiedlu Stałym został ukoronowany diademami 14 czerwca 1999 r. w Sosnowcu przez papieża Jana Pawła II, podczas jego kolejnej pielgrzymki do kraju.

The most important event in the history of Jaworzno christian community was raising St Wojciech church to the rank of collegiate church. It took place on the 25th March 1997. Whereas the miraculous picture of The Blessed Virgin of Incessant Relief was crowned with tiaras on the 14th June 1999 in Sosnowiec by Pope John II, during his following pilgrimage to our country.

Ein wichtiges Ereignis in der Geschichte der katholischen Gemeinde von Jaworzno war die Erhebung der Kirche des heiligen Adalbert's zur Kollegiatskirche. Das fand am 25. März 1999. Und am 14. Juni 1999 wurde das Gnadebild der Gottesmutter der ewigen Hilfe vom Sanktuarium in Osiedle Stałe vom Papst Johannes Paul II. während seiner nächsten Pilgerfahrt zum Heimatland in Sosnowiec mit einem Stirnreif gekrönt.

Szyb Sobieski
Sobieski shaft
Sobieski Schacht

Dziś Jaworzno posiada status powiatu grodzkiego. Jest zatem miastem z prawami powiatu i wchodzi w skład województwa śląskiego. Swoją burzliwą rozwój od dwustu lat zawdzięcza ono nieodmiennie przemysłowi. Przez pierwsze stulecie było to głównie górnictwo węgla kamiennego. W 1898 roku powstała w Jaworznie pierwsza elektrownia, dając początek energetyce zawodowej, rozwijającej się w symbiozie z kopalniami węgla kamiennego. Miejscowe elektrownie w dużym stopniu zapewniały tutejszym kopalniom zbyt węgla, będąc głównym jego odbiorcą.

Taka tradycja kontynuowana jest obecnie przez spółkę – **Zakład Górniczo-Energetyczny „Sobieski-Jaworzno III”**, która powstała w 1998 roku. Przedsiębiorstwo zostało utworzone w trakcie restrukturyzacji nierentownych kopalń z okresu PRL. Na bazie materialnej likwidowanej kopalni „Jaworzno”, przy udziale kapitału Elektrowni „Jaworzno III” stworzono nowy zakład produkcyjny spełniający kryteria rentowności, przy pełnym wykorzystaniu warunków naturalnych i środowiskowych. ZGE „Sobieski-Jaworzno III” jest dzisiaj największym pracodawcą w mieście, zatrudnia około 3 tysiące osób i jako jedna z niewielu kopalń w kraju prowadzi rentowną eksploatację górnictwa. Jednocześnie kontynuuje tradycje dawnych kopalń węgla kamiennego. W 1990 roku minęło dwieście lat od uruchomienia pierwszej kopalni w Jaworznie, zatem wspomniany zakład rozpoczął trzecie stulecie jaworznickiego górnictwa.

Nowadays Jaworzno has the status of administrative district of a town. Therefore, it is a town with the rights of administrative district and it enters into the composition of Silesian voivodeship. Thanks to the 200 hundreds years of industry traditions it has been constantly developing. For the first century it was mainly the coal mining industry. In 1898 1st power station in Jaworzno was established, which gave the beginning to the professional energetics developing in symbiosis with coal mines. Local power stations were the main customer for the local coal mines. Such a tradition is continued by the Mining-Electricity Sobieski – Jaworzno III company, which was established in 1998. The company was set up when unprofitable coal mines from the period of Polish People's Republic were reformed. On the material base of liquidated Jaworzno coal mine, with the investment of Power Station Jaworzno III, a new establishment fulfilling profitable criteria was established with the utilisation of natural and environmental conditions. Mining- Electricity Company Sobieski-Jaworzno III is nowadays the biggest employer in the town. It employs about 3 000 people and as one of several coal mines in the country, leads workable coal exploitation and, at the same time, continues the traditions of the former coal mines. In 1990, two hundred years have passed from the set of the first coal mine in Jaworzno, thus the mentioned works has begun the 3rd century of mining in Jaworzno.

Heutzutage besitzt Jaworzno die Rechte einer Kreisstadt und gehört zur schlesischen Wojewodschaft. Ihre heftige Entwicklung verdankt sie seit zweihundert Jahren unabänderlich der Industrie. Der erste Jahrhundert war es vor allem Kohlebergbauindustrie. 1898 entstand in Jaworzno das erste Kraftwerk, das der Anfang der Energiewirtschaft einleitete, die sich symbiotisch mit den Gruben entwickelte. Die ortsansässigen Kraftwerke garantierten den einheimischen Gruben den Absatzmarkt, indem sie die Hauptabnehmer waren. Diese Tradition wird heutzutage weiterhin vom bergbaulich-energetischen Konzern „Sobieski-Jaworzno III“ fortgesetzt, der 1998 in diese Restrukturisierung der unrentablen Gruben aus der Zeit der Volksrepublik Polen gegründet worden ist. Auf der materiellen Basis der stillgelegten Grube „Jaworzno“, bei der Mitwirkung des Kapitals vom Kraftwerk „Elektrownia Jaworzno III, ist ein rentabler Arbeitsbetrieb geschaffen worden. Dieser Konzern, ZGE „Sobieski Jaworzno III“ ist heute der größte Arbeitgeber der Stadt, beschäftigt ungefähr 3000 Personen, und als eine der wenigen Gruben in Polen betreibt rentable Kohleförderung. Zugleich setzt er die Traditionen der alten Gruben fort. 1990 sind hundert Jahre seit der Eröffnung der ersten Grube in Jaworzno vergangen und der erwähnte Konzern beginnt also das dritte Jahrhundert des Bergbaus in Jaworzno.

Zakład Górniczo-Energetyczny „Sobieski-Jaworzno III”
 Mining-Electricity Plant Sobieski – Jaworzno III company
 Bergbaulich-energetischen Konzern „Sobieski-Jaworzno III”

Przyjazna środowisku Elektrownia Jaworzno II wchodząca w skład PKE S.A. Elektrowni Jaworzno III

| Environmental friendly Jaworzno II power station belongs to PKE SA Jaworzno III power station

| Umweltfreundliches Kraftwerk Jaworzno II ein Teil des energetischen Konzerns PKE SA Elektrownia Jaworzno III

Nowoczesna oczyszczalnia ścieków w Dąbju stanowi element ekologicznej infrastruktury miasta

| The modern sewage treatment plant in Dąbie is the part of the ecological infrastructure of the town

| Moderne Kläranlage in Dąb stellt ein Element der ökologischen Infrastruktur der Stadt dar

Nocne pióropusze nad Elektrownią Jaworzno III
 Night warbonnet over the Jaworzno III Power Plant
 Nächtliches Lichtspiel über dem Kraftwerk „Jaworzno III“

Od ponad stu lat ważne znaczenie w życiu gospodarczym miasta ma energetyka zawodowa. Obecnie wiodącą rolę odgrywa Elektrownia „Jaworzno III”, która jest największym podatnikiem zasilającym budżet miasta. Została ona gruntownie zrestrukturyzowana w ramach transformacji ustrojowej dziewięćdziesiątych lat ubiegłego wieku. Zakład wchodzi w skład Południowego Koncernu Energetycznego S.A., produkuje energię elektryczną i ciepłą, tę ostatnią głównie na potrzeby miasta Jaworzna.

Zarówno zakład górniczy, jak i elektrownia stale dbają o ograniczenie negatywnych skutków swej działalności na środowisko. Wprowadzono szereg najnowszych technologii umożliwiających wykorzystywanie odpadów produkcyjnych, oczyszczanie wód ściekowych oraz eliminację zanieczyszczeń atmosfery.

From over 200 years, the important value in economic life of the town has professional energetics. At present the Power Station Jaworzno III, which is the biggest tax-payer aiding the town budget, plays main role. It has been thoroughly reformed in the frame-work of form of government in the 1990s of the previous century. The works is a part of the South Energetic Consortium, produces electricity and heat, the last mainly for the needs of Jaworzno town. Both mining works and power station are leading constant activity towards limiting the negative side effects on environment. Therefore, series of the newest technologies in the scope of utilization of production wastes, purification of sewages and elimination of the atmosphere impurities, were led.

Seit über hundert Jahren nimmt die Energiewirtschaft eine grosse Rolle im wirtschaftlichen Leben der Stadt ein. Zur Zeit spielt das Kraftwerk „Jaworzno III“ die wichtigste Rolle, das zugleich der größte Steuerzahler der Stadt ist, der den Haushalt der Stadt aufbessert. Dieses Kraftwerk ist im Rahmen der Systemtransformation in den 90-er Jahren des letzten Jahrhunderts gründlich restrukturiert. Dieses Werk ist ein Bestandteil des südlichen energetischen Konzerns AG, erzeugt Strom und Wärme, letzteres vor allem, um die Bedürfnisse der Stadt Jaworzno zu decken. Sowohl die Grube als auch Kraftwerk kümmern sich ständig um die Begrenzung der negativen mit ihrer Tätigkeit zusammenhängenden Auswirkungen auf die Natur. Man hat modernste Technologie eingeführt, die die Wiederverwertung der Produktionsabfälle, Klärung der Abwässer und Beseitigung der Luftverschmutzung ermöglichen.

Na terenie miasta działa też inny duży zakład – **Kopalnia Piasku „Szczakowa” S.A.**, kontynuujący tradycję jeszcze z okresu dwudziestolecia międzywojennego, kiedy to zaczęto wydobywać piasek podsadzkowy na potrzeby miejscowej spółki węglowej. Obecny zakład powstał w 1954 roku i w pierwszym okresie dostarczał piasek na potrzeby górnictwa. Zmiany gospodarcze ostatnich lat sprawiły, że musiał przeprowadzić gruntowną restrukturyzację i reorientację rynkową, stając się producentem piasku budowlanego, formierskiego oraz świadcząc usługi spedycyjno-przewozowe. Kopalnia prowadzi również wiele prac na rzecz odtwarzania środowiska naturalnego zniszczonego eksploatacją.

Siedziba władz Kopalni Piasku „Szczakowa” S A

The seat of the board of Szczakowa sand mine
Der Sitz der Verwaltung der Sandgrube „Szczakowa” AG

In the area of Jaworzno, another big institution is working – Sand Mine Szczakowa, which continues the traditions from the period of 20 years of interwar era (1918-1939) when the filling sand for the needs of the local mine corporation, was extracted. Present institution was established in 1954 and in its first phase supplied the sand for the needs of mining industry. Economical changes of the last years caused that it had to carry out a thorough reform and market re-orientation, becoming a building and moulding sand manufacturer and also providing shipping and transportation services. Sand mine, is also running many activities in favour of recultivation of environment destroyed by exploitation.

In der Stadt ist auch ein anderer großer Betrieb tätig – Sandbergwerk „Szczakowa” AG, das die Tradition aus der Zwischenkriegszeit fortsetzt, als man für den Bedarf der ansässigen Bergwerksgesellschaft den Sand zu fördern begonnen hat. Der heutige Betrieb entstand 1954 und lieferte den Sand in der ersten Periode seiner Tätigkeit für den Bergbau. Die wirtschaftlichen Umwandlungen der letzten Jahre erzwangen eine grundlegende Restrukturisierung und Marktorentierung. Der Betrieb bietet jetzt Bausand, Formsand und Speditiondienstleistungen an. Das Bergwerk führt auch viele Arbeiten, die zum Ziel haben, die durch die Sandgewinnung zerstörte Natur wiederherzustellen.

Wysoka jakość produktów Garbarni uzyskiwana jest dzięki stosowaniu najlepszych surowców i komponentów w procesie produkcji

During the process of manufacture the tannery uses only the best products

Die hohe Qualität der Produkte der Gerberei gewährleisten die besten Stoffe und Komponente, die bei der Produktion angewendet werden

Zakłady Chemiczne Organika-Azot, których budowę rozpoczęto w 1917 roku, produkują dziś środki ochrony roślin, higieny osobistej oraz zaprawy nasienne. Dla ograniczenia skutków oddziaływania na środowisko w zakładzie uruchomiono oczyszczalnię ścieków, spalarnię odpadów stałych oraz instalację zmniejszającą emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

Do wymogów nowoczesnego rynku dostosowała się również **Garbarnia „Szczakowa” S.A.**, zlokalizowana na terenie dawnej cegielni w Szczakowej i dziedziąca tradycje sięgające lat dwudziestych ubiegłego wieku. Po prywatyzacji dokonano w niej całkowitej wymiany parku maszynowego, uruchomiono ekologiczną kotłownię oraz oczyszczalnię ścieków. Pozwoliło to znacznie ograniczyć negatywny wpływ zakładu na środowisko. troska miejscowych zakładów przemysłowych o środowisko naturalne pozwoliła na zachowanie w Jaworznie naturalnego krajobrazu z licznymi gatunkami flory i fauny. Tym niemniej również przekształcenia krajobrazu wynikające z eksploatacji przemysłowej stanowią swego rodzaju osobliwość przyrodniczą.

Instalacja Syntezy Chemicznej w Zakładach Chemicznych Organika-Azot S.A.

The chemical synthesis installation in Chemical Works Organika-Azot

Anlage zur chemischen Synthese in den Chemiewerken Organika-Azot AG

Chemical Works Organika- Azot was founded in 1917. The factory produces plant protection chemicals, sanitary hygiene products and seed coatings. For the limitation of the effects of the influence on environment, sewage treatment plant, burning plant of solid wastes and emission lowering filters were created.

For the needs of the modern market, Szczakowa Tannery, situated in the grounds of the former brick-yard in Szczakowa and inheriting traditions from the 1920s of the last century, has adapted. After privatisation a complete exchange of the mechanical park was made and ecological boiler and sewage treatment plant were activated. It helped to limit works' negative effects on environment.

The concern of the local manufacturing plants of environment allowed to preserve the natural landscape with many flora and fauna species. However, on the other hand, landscape transformations caused by industrial exploitation can be special.

Chemiewerke „Organika-Azot”, mit deren Bau man 1917 begann, produzieren heutzutage Pflanzenschutzmittel, Hygienemittel und Beizmittel. Um die Umweltverschmutzung zu begrenzen setzte man hier Kläranlage, Verbrennungsanlage und die Installationen, die die Emission der Luftverschmutzung verringern, in Betrieb.

Den Erfordernissen des modernen Marktes hat sich auch die auf dem Gelände der alten Ziegelei gelegene Gerberei „Szczakowa” AG angepasst, die an die Traditionen der zwanziger Jahre des XX.

Jahrhunderts anknüpft. Nach der Privatisierung tauschte man den ganzen Maschinenpark aus und nahm umweltfreundliche Heizanlage und Kläranlage in Betrieb. Das schränkte erheblich negative Auswirkungen auf die Umwelt ein. Die Sorge der hiesigen Arbeitsbetriebe um die Umwelt ließ die natürliche Landschaft mit den zahlreichen Gattungen der Flora und Fauna erhalten. Aber auch die Änderungen der Landschaft, durch die industrielle Gewinnung verursacht, stellen eine einzigartige Naturrarität dar.

Osadnik
| Sedimentation tank
| Sedimentbecken

Wkrajobrazie Jaworzno zachowano wiele z jego naturalnego piękna, 30 proc. jego powierzchni stanowią lasy, a ponad 40 proc. użytki rolne. Występuje tu 41 gatunków roślin objętych ochroną ścisłą i 11 objętych ochroną częściową. Do nich należą m. innymi: dziewięcisz bezłodygowy, konwalia majowa, kruszyna pospolita, wyblin jednolistny i kalina koralowa. Rośliny uznane za regionalnie rzadkie (31 gatunków), to przede wszystkim bardzo rzadkie rośliny torfowiskowe i nadwodne, leśne i murawowe. Na szczególną uwagę zasługuje stanowisko ponikła igłowatego w rezerwacie Dolina Żabnika; różnicowana fauna tego rezerwatu obejmuje około stu gatunków, z których 44 podlega ochronie prawnej. W wodach potoku obecne są larwy chrzączek oraz widelnicy, zamieszkuje go również strzebla potokowa i śliz, co jest dowodem czystości wód oraz unikalnego charakteru doliny pod względem przyrodniczym.

In the landscape of Jaworzno much of its natural beauty is preserved, 30% of its surface are forests and over 40% arable lands. We can find here 41 species of plants under strict protection and 11 under partial protection such as: carline, lily of the valley, alder buckthorn, microstylis, viburnum. Plants treated as rare in this region (31 species), are most of all very rare peaty plants and aquatic plants, forest and grass plants. A special attention should be paid to the post of Eleocharis acicularis in Dolina Żabnika sanctuary; diversified fauna of that reservation consists of about 100 species of which 44 are under legal preservation. In the stream there are some larvae of Trichoptera and Plecoptera, minnow and loach which is the proof of the purity of waters and a unique character of the valley in respect of nature.

In der Landschaft von Jaworzno überdauerte vieles von der natürlichen Schönheit, 30 Prozent der Fläche machen die Wälder aus, und über 40 Prozent landwirtschaftliche Äcker. Hier kommen 41 streng geschützte Pflanzenarten und 11 zum Teil geschützte vor. Dazu gehören unter anderem: stengellose Silberdistel, Maiglöckchen, Faulbaum, zartes Einblatt und Schneeball. Die als regional selten anerkannten Pflanzen (31 Arten) sind vor allem seltene Heiden-, Schwimm-, Wald- und Graspflanzen. Besondere Aufmerksamkeit verdient das Vorkommen von Eleocharis acicularis im Naturschutzgebiet „Dolina Żabnika“ (Tal des Baches Żabnik). Die verschiedenartige Fauna dieses Naturschutzgebietes umfasst ungefähr hundert Gattungen, davon sind 44 rechtsgeschützt. Im Wasser des Baches sind Larven der Köcherfliege und Uferfliege anzutreffen, er ist auch von Schmerlen und Elritzen bewohnt, was ein Nachweis der Wassersauberkeit und des besonderen Naturcharakters des Tales ist.

Obok rezerwatowej formy ochrony przyrody występuje na terenie miasta obszar chronionego krajobrazu w kompleksie leśnym Dobra-Wilkoszyn. Charakterystyczne dla tego terenu są bogate florystycznie łąki wilgotne z masowo występującymi mietliczkami dachówkowatymi, goryczką wąskolistną, storczykami i kosańcem syberyjskim.

Okazale drzewa, charakteryzujące się na ogół dobrym stanem zdrowotnym, objęte są ochroną w formie pomników przyrody. W chwili obecnej na terenie Jaworzna jest piętnaście takich stanowisk – jedenaście pojedynczych drzew, trzy grupy oraz jedna aleja.

Beside the reservation on the premises of Jaworzno, there is a protected landscape zone in the silvan group Dobra-Wilkoszyn. Characteristic of this area are floristically ample humid meadows with gladiolus, narrow-leaved gentians, orchids and Siberian iris. Magnificent trees, in good health, are under the preservation in the form of nature monuments. At present there are 15 stands – 11 single trees, 3 groups and 1 parkway.

Ausser dem Naturschutzgebiet gibt es in den Grenzen der Stadt das Gebiet der Schutzlandschaft im Waldkomplex Dobra-Wilkoszyn. Für dieses Gebiet sind die an Blumen reiche Wiesen charakteristisch, wo massenweise solche Blumen auftreten wie: Gladiolen, Enziane, Helmblumen und Syberiemrise. Ansehnliche Bäume, meistens in gutem gesundheitlichem Zustand, stehen unter Naturschutzdenkmal. Zur Zeit gibt es in Jaworzno 15 Standorte – elf einzelne Bäume, drei Gruppen und eine Allee.

Kukulka szerokolistna (storczyk) na wilgotnych łąkach w Ciężkowicach – gatunek objęty ochroną ścisłą

Orchids in Ciężkowice
Orchideen in Ciężkowice strenggeschützt

Na terenie obszaru chronionego krajobrazu „Dobra Wilkoszyn” odnajdziemy spokój i nieszakowaną przyrodę

Dobra Wilkoszyn Reservaton
Auf dem Gebiet der Schutzlandschaft „Dobra Wilkoszyn” finden wir Ruhe und unberührte Natur

Pomnik przyrody w Byczynie

| *Nature monument in Byczyna*

| *Naturdenkmal in Byczyna*

W rezerwacie „Dolina Zabnika” można spotkać
około 100 gatunków fauny

„Dolina Zabnika” Reservation – about 100 species of fauna
Im Naturschutzgebiet „Dolina Zabnika” kann man
cirka 100 Arten der Fauna treffen

Fauna całej okolicy to dwieście sześćdziesiąt gatunków zwierząt, z których 46 objętych jest ochroną prawną. W wyniku historycznego procesu kształtowania się miejskiej aglomeracji oraz troski i dbałości o zachowanie naturalnego środowiska, miasto Jaworzno stanowi dziś konglomerat przedzielanych obszarami naturalnej zieleni.

The fauna of the whole region is 260 animal species of which 46 are under legal preservation. As a result of historical process of formation of the urban agglomeration and also care of the natural environment, Jaworzno is seen as few districts separated by areas of natural greenery.

Die Fauna des ganzen Gebietes umfasst zweihundertsechzig Tierarten, darunter 46 rechtgeschützt. Als Ergebnis des historischen Prozesses der Stadtentwicklung und der Sorge und Mühe um die Erhaltung der unberührten Natur steht heute Jaworzno als eine Kolonie der einzelnen durch Grünflächen voneinander getrennten Stadteile da.

Łąka na Dobrej
| Meadow in Dobra
| Wiese in Dobra

Potok Kozi Bród z dopływem Łużnik

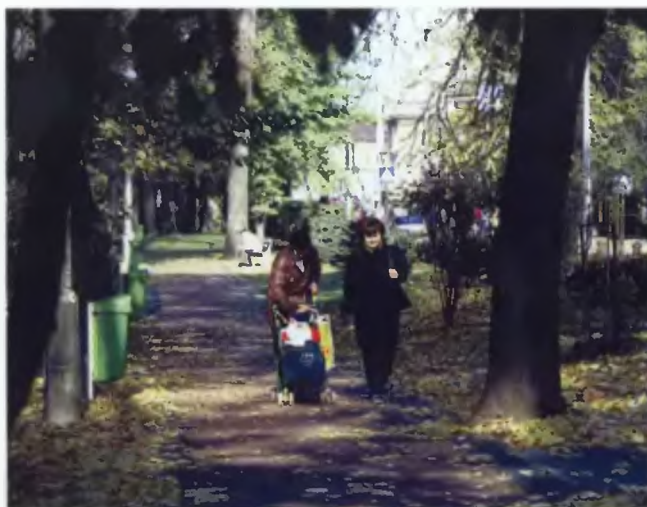
„Kozi Bród” stream with the “Łużnik” tributary

Źródło: Fotopiętra.pl, www.zachodniopomorzanie.pl

Najważniejszą jednak wartością Jaworzna byli i są mieszkańcy, tworzący w toku codziennej pracy materialny i kulturalny obraz miasta. W trakcie kształtowania się jaworznińskiej aglomeracji miały miejsce liczne migracje. Przybywały tu stale grupy ludzi poszukujących zatrudnienia. Znajdowali tutaj swoje miejsce i osiedlali się na stałe.

However, the most important value of Jaworzno there are and there were its citizens, that create every day economical and cultural picture of the town. In the urbanizing process of Jaworzno many migrations took place. Many people looking for jobs found it here and stayed.

Der höchste Wert von Jaworzno waren und sind noch heute die Einwohner, die in der täglichen Arbeit das kulturelle und materielle Stadtbild mitgestalten. Im Laufe der Entstehung von Jaworzno fanden zahlreiche Migrationen statt. Ständig kamen hier Arbeitssuchende an. Hier fanden sie ihren Platz und ließen sich nieder.

Ulica Farna stanowi jeden z najważniejszych traktów handlowo-spacerowych

Farna Street is one of the most important walking and merchant street
Farna Str. eine der wichtigste Einkaufs- und Spaziermeilen der Stadt

Dom Handlowy „Anna” jest przykładem zabudowy użytkowej łączącej tradycję i dzień dzisiejszy

„Anna” firm is an example of a usable building joining the tradition and present-day
Handelshaus „Anna” – ein gutes Beispiele der Nutzarchitektur die Tradition mit Moderne verbindet

Nowe budynki mieszkalne przy ul. Starowiejskiej na Osiedlu Stalym

New apartment buildings in the Starowiejska Street in Osiedle Stale
Neue Wohnhäuser in Starowiejska Str in Osiedle Stale

Współczesne społeczeństwo naszego miasta, składa się w dużej części z potomków owych imigrantów. Dla nich Jaworzno jest obecnie miejscem rodzinnym, małą ojczyzną.

Charakterystycznym rysem społecznego rozwoju było pograniczne śląsko-malopolskie położenie, które spowodowało łączenie się obu nurtów kulturowych.

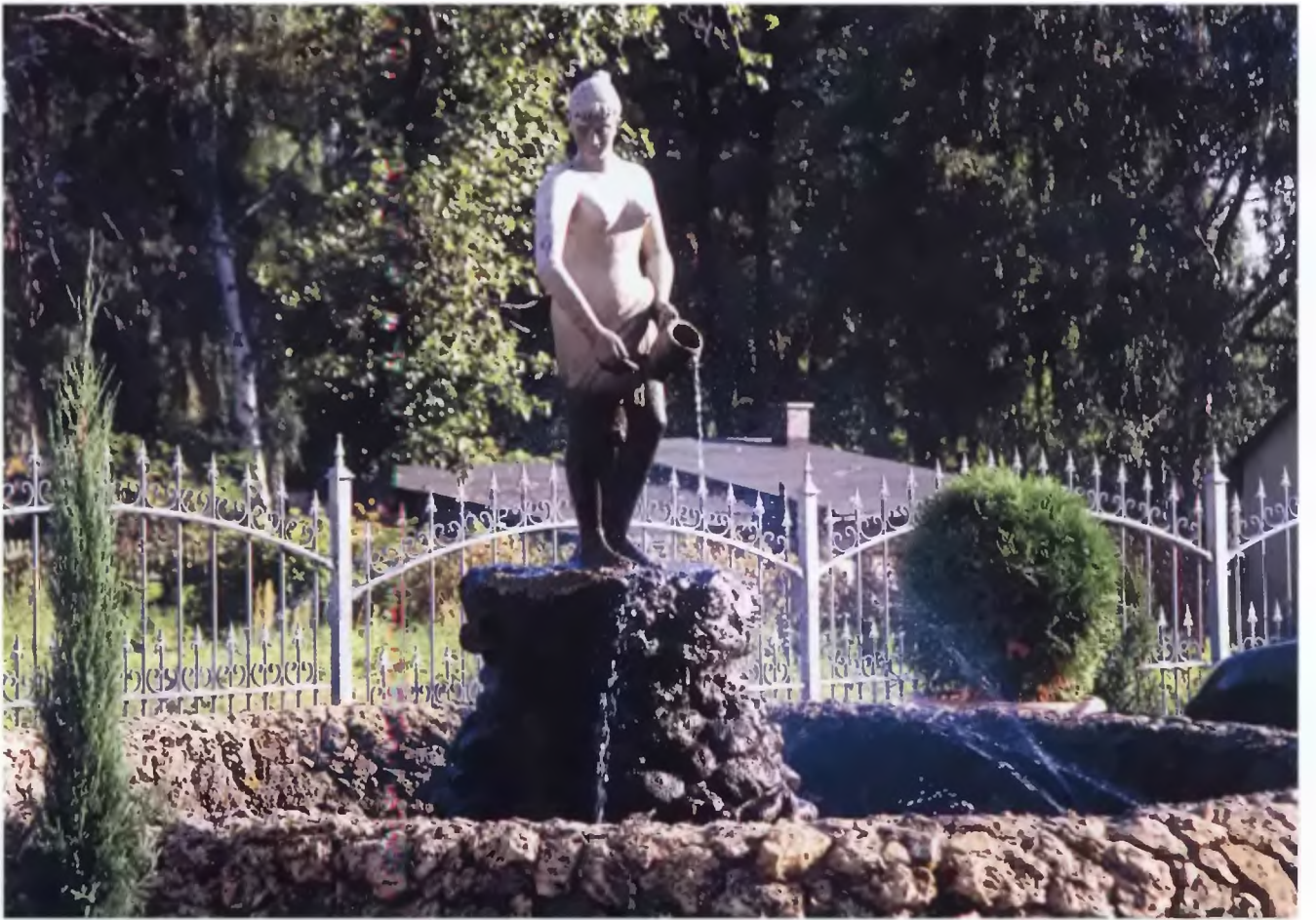
Ale ważne znaczenie miał również napływ ludności polskiej z bardziej odległych części ziem polskich. Interesującym zjawiskiem był napływ ludzi obcych narodowości, np. z różnych krajów monarchii habsburskiej. Doprowadziło to do powstania skupisk mniejszości narodowych. Przed drugą wojną światową były to środowiska mniejszości żydowskiej, niemieckiej oraz czeskiej.

Niezależnie jednak od pochodzenia połączyła wszystkich polska edukacja szkolna, działająca w Jaworznie od prawie dwustu lat.

Nowadays population of the town are in many cases descendants of those immigrants. For them Jaworzno is now a family place, their motherland. Characteristic feature of the town social development was its location on the border of Silesia and Malopolska regions, which caused connections of those two cultures. A very important was also the fact of immigrations from the distant areas of Poland. An interesting was immigration of foreigners, e.g. from different countries of Habsburg Monarchy, what resulted in the creation of aggregation of national minorities, like e.g. before the World War II the minorities of Jews, Germans and Czech. Nevertheless, despite their nationality they were joined by the Polish education, which has been active in Jaworzno for almost 200 years.

Die zeitgenössische Gesellschaft unserer Stadt besteht vorwiegend aus den Nachfahren dieser Migranten. Für sie ist Jaworzno zur Heimat geworden. Ein charakteristisches Merkmal der gesellschaftlichen Entwicklung war die Grenzlage zwischen Kleinpolen und Schlesien, was die beiden kulturellen Strömungen vereinte. Eine große Bedeutung hatte auch der Zustrom der polnischen Bevölkerung aus entfernten Regionen des Landes. Interessant war auch, dass die Vertreter fremder Nationen hierher kamen, zum Beispiel aus der Habsburgischen Monarchie. Das führte zur Entstehung der nationalen Minderheiten. Vor dem zweiten Weltkrieg waren das Juden, Deutsche und Tschechen. Unabhängig von der Abstammung wurden alle durch das polnischen Schulwesen vereint, das in Jaworzno seit fast zwei Jahrhunderten tätig ist.

W roku szkolnym 1818/19 uruchomione zostały pierwsze publiczne szkoły, do których zobowiązane były uczęszczać wszystkie dzieci, bez względu na pochodzenie, wiek i stan majątkowy. Od tego czasu realizowane jest w Jaworznie powszechne nauczanie stosownie do obowiązujących w danym okresie przepisów edukacyjnych.

Tak długa tradycja szkolnej edukacji jest wyjątkowa w historii Polski, ponieważ w XIX wieku, w okresie niewoli rozbiorowej, Polacy pozbawieni byli przez zaborców polskiej szkoły.

Tymczasem na ziemi jaworznińskiej polskie szkolnictwo rozwijało się w sposób ciągły. Było to możliwe dzięki przynależności do Rzeczypospolitej Krakowskiej oraz warunkom autonomii galicyjskiej. Efekty edukacji poświadczone zostały w postaci alfabetyzacji miejscowego społeczeństwa.

W statystyce z lat 1880 – 90, pod względem liczby osób umiejących czytać i pisać, Jaworzno zajmowało trzecie miejsce po Lwowie i Krakowie. W naszej okolicy nie zanotowano zjawiska masowego analfabetyzmu, charakterystycznego dla innych okolic Polski.

In the school year 1818/19 first public schools started their activity, where all children must have attended, despite their nationality, age and well-being. Since then education became obligatory, in relation to the current regulations. Such long tradition of education is unique as most of Poles in the 19th century, the Invasion Period, have been deprived of education rights by invaders. However, Polish school tradition has been developing in Jaworzno. It was possible due to the belonging to the Cracow Republic and the condition of Galicia Autonomy. The effects of the education could be clearly seen by alphabetization of the local society. In the statistics from the years 1880-90 Jaworzno was placed on the 3rd position after Lwow and Cracow. There were no cases of illiteracy in this area, although it was characteristic for other parts of Poland.

Im Schuljahr 1818/19 eröffnete man die ersten staatlichen Schulen, die alle Kinder, unabhängig von der Abstammung, dem Alter und dem Vermögen verpflichtet waren, zu besuchen. Seit dieser Zeit wird in Jaworzno die allgemeine Schulpflicht realisiert, abhängig von den in den jeweiligen Periode geltenden Schulvorschriften. Diese lange Schultradition ist eine Ausnahme in der Geschichte Polens, weil im XIX Jh, zur Zeit der Polens Teilung, die Teilungsmächte die Schule behinderten. Und das Schulwesen in Jaworzno-Umgebung entwickelte sich ständig. Das ermöglichte die Zugehörigkeit zur Krakauer Republik und Autonomie von Galizien. Die schulische Wirksamkeit wurde in der Alphabetisierung der ansässigen Bevölkerung bestätigt. In der Statistik aus den Jahren 1880 – 90 belegte Jaworzno den dritten Platz, nach Lemberg und Krakau, in der Zahl der Lesens und Schreibens mächtigen Personen. In unserer Umgebung trat der massenhafte, für die anderen Regionen Polens charakteristische Analphabetismus nicht auf.

Szkoła Podstawowa nr 7 na Podłężu z kompleksem najnowszych budynków szkolnych na terenie Jaworzna

Elementary School No 7 in Podleże with the group of the newest school buildings in Jaworzno

Grundschule Nr. 7 in Podleże mit dem modernsten Gebäudekomplex in Jaworzno

Współczesna sieć edukacyjna obejmująca 21 przedszkoli, 17 szkół podstawowych, 13 gimnazjów, 8 zespołów szkół, 5 liceów ogólnokształcących, Państwową Szkołę Muzyczną I stopnia oraz Ośrodek Szkolno-Wychowawczy zaspakają różnorodne potrzeby edukacyjne blisko 100-tysięcznego społeczeństwa Jaworzna. Od 1992 roku działa tu Nauczycielskie Społeczne Kolegium Języków Obcych. W 1997 roku został reaktywowany Punkt Konsultacyjny Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, działający w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3. W oparciu o powszechną edukację jaworzniackie społeczeństwo rozwijało swoje potrzeby kulturalne, tworzyło różnego rodzaju stowarzyszenia o charakterze społecznym i kulturalnym. Najstarszą tego typu organizacją było Towarzystwo Gimnastyczne „Sokol”, które w Jaworznie istniało od 1903 roku, a do 1939 roku było głównym animatorem życia kulturalnego i sportowego. Prężnie działało oddzielne ognisko „Sokola” w Szczakowej. Podobnie długą tradycję posiada Katolickie Stowarzyszenie „Przyjaźń Jaworzniacka”, niedawno reaktywowane. Od 1916 roku działa nieprzerwanie Związek Harcerstwa Polskiego. W okresie międzywojennym funkcjonowało łącznie kilkadziesiąt organizacji społecznych o różnym zakresie działania.

Modern educational network including 21 nurseries, 17 elementary schools, 13 grammar-schools, 8 school centers, 5 high schools, Public Music School (I level) and Educational Center meets the needs of 100 000 citizens town. Since 1992 Teachers College of Foreign Languages has been running its activity. In the year 1997 the Branch of Mining Technical University has been reactivated and is located in The School Center No 3.

On the strength of public education the public of Jaworzno was developing its cultural needs, creating different types of societies in the cultural and social nature. The oldest organization of this kind is Athletic Society "Sokol" which has existed in Jaworzno since 1903, and since 1939 has been the main organizer of cultural and sports life. Separate centre of "Sokol" in Szczakowa has been acting with resilience. Catholic Society Friendship of Jaworzno has equally long tradition and has been recently reactivated. Polish Scouts' Association has been acting constantly since 1916. During an interwar period dozens of social organizations of different range of activities have been performing the duties.

Das zeitgenössische Schulnetz umfasst 21 Kindergärten, 17 Grundschulen, 13 Gymnasien, 8 Schulkomplexe und 5 allgemeinbildende Oberschulen, Staatliche Musikschule des ersten Grades und eine schul-erzieherische Anstalt. Dieses Netz befriedigt die verschiedensten Bedürfnisse der fast hunderttausenköpfigen Bevölkerung von Jaworzno. Im Jahre 1992 begann das private Lehrerfremdsprachenkolleg seine Tätigkeit. 1997 eröffnete ihre Filiale die Technische Hochschule aus Krakau (AGH), die in den Räumen des Schulkomplexes der übergymnasialen Schulen untergebracht ist.

In Anknüpfung an die schulische Erziehung entwickelte die Bevölkerung von Jaworzno ihre kulturellen Vorlieben, bildete verschiedene Organisationen der gesellschaftlichen und kulturellen Ausprägung. Die älteste Organisation dieser Art war Gymnastikgesellschaft „Sokol“ (Falke), die seit 1903 in Jaworzno vertreten war, und bis 1939 der Hauptanimateur des kulturellen und sportlichen Lebens war. Energetisch war auch die getrennte Filiale von „Sokol“, in Szczakowa tätig. Eine ähnlich lange Tradition besitzt der katholische Verein „Jaworzno Freundschaft“ neulich wieder ins Leben gerufen. Seit 1916 ist ununterbrochen der Verband der polnischen Pfadfinder tätig. In der Zwischenkriegszeit waren insgesamt einige zehn gesellschaftliche Organisationen mit verschiedenen Arbeitsbereichen tätig.

Obecnie istnieje na terenie miasta ponad sto organizacji pozarządowych, które zajmują się pomocą społeczną, ochroną zdrowia, kulturą, sztuką, sportem, turystyką, edukacją, ekologią, rozwojem społecznym i wspieraniem przedsiębiorczości. Organizacje pozarządowe obejmują swymi działaniami dorosłych, dzieci i młodzież, lokalnych twórców i artystów, emerytów i kombatanów, jak również osoby niepełnosprawne, bezrobotne, bezdomne oraz ciężko chore. W Jaworznie działa osiem amatorskich zespołów śpiewaczych, które prezentują głównie krakowskie tradycje w zakresie pieśni ludowej. W 2003 roku dwudziestolecie działalności obchodziło Stowarzyszenie Twórców Kultury, które skupia ludzi uprawiających czynnie twórczość literacką, plastyczną i rękodzielniczą artystyczną.

Z naszego miasta pochodzą wybitne jednostki, których talent i artystyczna praca zostały zauważone w całym kraju. Takim sławnym jaworzniakiem był Wincenty Drabik, jeden z najwybitniejszych scenografów polskich, w okresie międzywojennym uznawany za artystycznego następcę Stanisława Wyspiańskiego. Do znanych ludzi teatru należał Andrzej Uramowicz reżyser i dyrektor teatralny. Obecnie w teatrze polskim działa jaworzniak z dziada pradziada – Bohdan Tosza, reżyser znany z wielu znakomitych inscenizacji teatralnych, długoletni dyrektor Teatru Śląskiego w Katowicach.

Szczególną sławę przyniosła swoim krajanom, jaworzniaczka – Basia Trzetrzelewska, jedyna polska wokalistka i kompozytorka muzyki pop, która zrobiła światową karierę.

Ozdobą miejskich imprez są występy zespołów ludowych
Performance of the folksingers ..
Verzierung der städtischen Veranstaltungen sind Auftritte der Volksgruppe

There are over 100 organizations which are engaged in social assistance, health protection, culture, art, sport, tourism, education, ecology, social development and supporting enterprise. These organizations act for adults, children, youth, local artists and authors, pensioners, veterans, disabled, unemployed, homeless and dangerously ill. There are 8 amateurish choirs in Jaworzno, which presents mainly Cracovian traditions in the range of folk songs. In the year 2003 The Authors' Culture Association, which assembles people who profess actively writings, arts and handicrafts, had its 20th anniversary. Many of famous people, whose gift and artistic work have been noticed in Poland, come from our town. Such a famous Jaworzno citizen was Wincenty Drabik, one of the most eminent scene painters, acknowledged as artistic successor of Stanislaw Wyspianski. Among famous theater artists belonged Andrzej Uramowicz, director and theater manager. At present, in the Polish Theater Bohdan Tosza, whose roots are coming from Jaworzno, is acting. He is a director, famous for many, magnificent theatrical stagings, Silesian Theater in Katowice director of many years. Special fame to Jaworzno countrymen was gained by Basia Trzetrzelewska, the only one Polish singer and composer of pop music, who became world-famous

Zur Zeit gibt es in der Stadt über hundert Außerregierungsorganisationen, die sich Sozialhilfe, Gesundheitschutz, Sport, Kunst, Erziehung, Umweltschutz, gesellschaftlicher Entwicklung und Unterstützung des Unternehmerrgeistes widmen. Die Außerregierungsorganisationen erfassen mit ihrer Tätigkeit die Erwachsenen, Kinder und Jugendliche, regionale Künstler und Artisten, Renner und Kombattanten, so wie Behinderte, Arbeitslose, Obdachlose und Schwere Kranke. In Jaworzno sind acht Amateursinggruppen tätig, die vor allem an die Krakauer Tradition des Volkssingens anknüpfen. 2003 beging sein zwanzigjähriges Jubiläum der Verein der Kulturschöpfer, der Leute vereint, die sich mit dem literarischen und bildenden Schaffen oder mit Kunsthandwerk beschäftigen. Unserer Stadt entspringen auch talentierte Personen, deren Begabung und künstlerische Tätigkeit im ganzen Land Anerkennung fanden. So ein berühmter Jaworznoeinwohner war Wincenty Drabik, einer der besten polnischen Bühnenbildner, der in der Zwischenkriegszeit als artistische Nachfolger von Stanislaw Wyspianski gefeiert war. Zu den bekannten Leuten des Theaters gehörte Andrzej Uramowicz – Regisseur und Theaterdirektor. Zeitgenössisch arbeitet im polnischen Theater der Jaworznoeinwohner seit Ururgroßväter – Bohdan Tosza, Regisseur von vielen ausgezeichneten Theaterinszenationen und langjähriger Direktor des Schlesischen Theaters in Katowitz. Den besonderen Ruhm brachte ihren Stadtleuten Basia Trzetrzelewska ein, die einzige polnische Sängerin und Popkompositorin, die die Weltkarriere gemucht hatte.

...oraz orkiestry górniczej ZGE Sobieski-Jaworzno III
...and also mining orchestra ZGE Sobieski-Jaworzno III
...Bergbauorchestern ZGE Sobieski-Jaworzno III

Wielu mieszkańców Jaworzna, pozostając na miejscu, swoje talenty i pracę poświęciło na rzecz wszechstronnego rozwoju swojego miasta. Dla takich wybitnych obywateli Rada Miejska ustanowiła honorowe wyróżnienie w postaci tytułu „Zasłużony dla miasta Jaworzna”. Taki tytuł przyznano dotychczas osobom szczególnie zasłużonym, w różnych dziedzinach życia miasta i jego mieszkańców. Są wśród nich: **Jan Kurp, Czesław Kępiński, Stanisław Panek, Marian Szumillo-Kulczycki, Andrzej Węglarz, Kazimierz Kielski i ks. Julian Bajer.**

Many citizens, staying in the town, gave their gifts and work to the city benefit. For such eminent citizens, Town Council has honourable distinction in the form of „Meritorious Citizen of Jaworzno” title. Such a title was granted to: Jan Kurp, Czesław Kępiński, Stanisław Panek, Marian Szumillo-Kulczycki, Andrzej Węglarz, Kazimierz Kielski and the priest Julian Bajer.

Viele Bewohner der Stadt, an Ort und Stelle bleibend, widmen ihre Begabungen und Arbeit der allseitigen Entwicklung ihrer Stadt. Für diese herausragenden Bürger hat der Stadtrat seine ehrenhafte Auszeichnung in der Form des Titels „Verdienter um die Stadt Jaworzno” ernannt. Dieser Titel ist bisher den Personen zuerkannt worden, die sich in verschiedenen Bereichen um die Stadt und ihre Bürger verdient gemacht haben. Darunter befinden sich: Jan Kurp, Czesław Kępiński, Stanisław Panek, Marian Szumillo-Kulczycki, Andrzej Węglarz, Kazimierz Kielski und der Priester Julian Bajer.

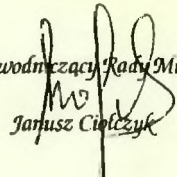

*Biorąc pod uwagę historyczne zasługi
papieża Jana Pawła II
oraz Jego związku z naszym miastem
datujące się od czasu, gdy był jeszcze
Biskupem, Kardynałem – Metropolita Krakowskim*

*Rada Miejska w Jaworznie
uchwałą nr XV/153/2002
z dnia 15 października 2003r.*

nadała

*Janowi Pawłowi II, papieżowi
honorowe obywatelstwo miasta Jaworzna.*

Przewodniczący Rady Miejskiej

Janusz Cielczyk

Jaworzno, 15 października 2003r.

Radni miasta Jaworzna na audiencji u papieża Jana Pawła II w 2004 r

Town councillors during an audience with Pope John Paul II In 2004
 Stadtratvertreter in der Audienz beim Papst Johannes Paul der II in 2004

Od 2003 roku przyznaje się również honorowe obywatelstwo miasta Jaworzna. Pierwszy tytuł przyznano papieżowi Janowi Pawłowi II. Ten fakt przypomina dawne związki papieża z Jaworzniem, z okresu jego biskupiej posługi w diecezji krakowskiej. W owych latach bywał często w Jaworznie, prowadził tutaj procesje Bożego Ciała, przyczynił się do budowy nowego kościoła. Te wizyty pozostawiły trwały i niezatarty ślad w pamięci i sercach mieszkańców naszego miasta.

Since the year 2003 also an honourable citizenship of Jaworzno has been granted. The first such a title was given to the Pope John Paul II. That fact reminds of old connections of the Pope with Jaworzno, from the period of his episcopal service in the Cracow diocese. In those years, he has often been visiting Jaworzno, leading to the Corpus-Christi procession, contributed to the construction of a new church. Those visits left indelible memories in the hearts of Jaworzno inhabitants. Reading plays an important role in the education and culture development of the Jaworzno citizens.

Seit dem Jahr 2003 wird auch die Ehrenbürgerschaft der Stadt Jaworzno zuerkannt. Die erste Auszeichnung dieser Art, bekam der Papst Johannes Paul II. Diese Tatsache erinnert an seine alten Beziehungen zu Jaworzno, als er der Bischof der Krakauer Diözese war. In jenen Jahren war er oft in Jaworzno zu Besuch, leitete hier feierliche Umzüge anlässlich des Fronleichnam, und trug zum Bau der neuen Kirche bei. Diese Besuche hinterließen in den Herzen und Gedächtnissen der Bewohner der Stadt dauerhafte und unauslöschbare Spuren.

Czytelnictwo od dawna zajmuje istotne miejsce w rozwoju oświaty i życia kulturalnego mieszkańców Jaworzna. Pierwsze biblioteki stowarzyszeń oświatowych powstawały w latach trzydziestych ubiegłego stulecia, a pierwszą biblioteką dostępną ogólnie mieszkańcom odpłatnie, dwa razy w tygodniu, była biblioteka Towarzystwa Szkoły Ludowej przy ul. Mickiewicza. Prawdziwy rozwój bibliotek i czytelnictwa nastąpił po drugiej wojnie światowej – w dniu 16 stycznia 1949 roku została otwarta Miejska Biblioteka Publiczna. Dziś sieć jej liczy 17 placówek, a łączny księgozbiór – 425 tys. woluminów i pięćdziesiąt tytułów czasopism o łącznym nakładzie 276 tys. egzemplarzy. Ze zbiorów bibliotecznych korzysta 30 tys. mieszkańców, którym biblioteka udostępnia rocznie 722 tys. książek i 73 tys. czasopism. Wyniki czytelnictwa plasują Jaworzno na trzecim miejscu w województwie śląskim. Doceniając znaczenie i poziom czytelnictwa władze miasta zdecydowały niedawno o budowie nowoczesnego gmachu biblioteki centralnej przy rynku śródmięjskim.

First libraries of education associations have been founded in the 1930s of the last century, and the first public opened twice a week but payable was the library of the folk school in the Mickiewicza Street. The real development of libraries and reading came after the World War II: on 16th January 1949 City Public Library was opened. Today its network includes 17 establishments, where total bibliotheca amounts to 425 thousands of volumes, 50 magazines titles of total circulation 276 copies. The number of library users amounts to 30 thousands, to whom 722 thousands of books and 73 thousands of magazines is made available every year. The reading results placed Jaworzno on the 3rd position in Silesia District. Appreciating the importance and level of reading Town Authorities have recently decided about the construction of modern central library building in the market place.

Eine wesentliche Stellung in der Entwicklung des Schulwesens und kulturellen Lebens der Einwohner von Jaworzno nimmt das Lesen ein. Die ersten Büchereien der erzieherischen Vereine entstanden in den dreißiger Jahren des letzten Jahrhunderts, und die erste der Allgemeinheit zwei mal in der Woche zugängliche, entgeltliche Bücherei war die der Gesellschaft der Volksschule in Mickiewicza-straße. Die wahre Entwicklung der Büchereien und des Lesens erfolgte nach dem zweiten Weltkrieg – am 16. Januar 1949 hatte man die städtische Bücherei eröffnet. Heute umfasst ihr Netz 17 Einrichtungen, und die Büchersammlung zählt 425 000 Bänder und 50 Zeitungstitel in der Auflage von 276 000 Exemplare. Die Bücherbestände werden von 30 000 Einwohner genutzt, denen die Bücherei jährlich 722 000 Bücher und 73 000 Zeitungen zur Verfügung stellt. Diese Zahlen lassen Jaworzno den dritten Platz in der schlesischen Wojewodschaft einnehmen, wenn es um das Lesen geht. Die Bedeutung und Niveau vom Lesen hochschätzend entschieden sich die Behörden neulich ein neues Gebäude der Hauptbücherei am Innenmarkt aufzubauen.

Wizualizacja nowego gmachu Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz filii Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej

Visualisation of the new building of the library and an agency of Provincial Pedagogical Library
 Visualisierung des neuen Gebäudes der Städtischen Bücherei und Filiale der pädagogischen Bücherei

Wysokie walory edukacyjne mają organizowane w Muzeum Miejskim wystawy stałe i ekspozycje czasowe

Organized in the Town Museum expositions are of a high quality
 Einen großen Edukationswert haben die Dauer- und Zeitausstellungen des Stadtmuseums

Niezmiernie ważną rolę odgrywa Muzeum Miasta Jaworzna, które zostało powołane do życia z inicjatywy obywatelskiej. Grupa wybitnych jaworzniaków powołała Społeczny Komitet Organizacyjny Muzeum w Jaworznie i doprowadziła w 1972 roku, do otwarcia tej placówki. Muzeum od ponad trzydziestu lat gromadzi, często jedyne w swoim rodzaju, pamiątki długiej i bogatej historii, dokumenty i fotografie związane z losami miasta i jego mieszkańców. W ekspozycji stałej wyróżnia się dział górniczy, w którym zgromadzono wiele unikalnych przedmiotów związanych z górniczym zawodem i historią tutejszych kopalni. W części etnograficznej eksponowane są przedmioty związane z kulturą ludową, przedmioty codziennego użytku, narzędzia pracy i wyposażenie wiejskich chałup ilustrujące rolniczą i wiejską przeszłość Jaworzna. Organizowane są również wystawy czasowe, poświęcane konkretnym tematom z bogatej przeszłości miasta oraz prezentacji współczesnej sztuki. W ramach działalności promocyjnej muzeum wydaje cykliczne wydawnictwo – „Zeszyty Historyczne Miasta Jaworzna”, w którym umieszcza się opracowania z zakresu historii Jaworzna.

An immensely role is played by the Jaworzno Town Museum, which was founded on the citizens initiative. The group of noteworthy citizens has founded Social Organizational Committee of Museum in Jaworzno, what resulted in foundation in 1972 of that establishment. Museum has been for over 30 years collecting unique mementos of long and rich history, documents and photographs of the town's fate. In the permanent exposition mining department in which many of the unique mining objects showing the history of local coalmines are collected, should not be omitted. In the ethnographic part objects connected with folk culture, every day use objects, tools and huts equipment showing agricultural and rural history, are exposed. There are also organized temporal exhibitions devoted to the specific subjects from the rich past of the town and presentations of modern art. Museum is also a publisher of the historical fascicles of Jaworzno town, in which history of the town is presented.

Eine große Rolle spielt ständig das Museum der Stadt Jaworzno, das von einer Bürgerinitiative ins Leben gerufen wurde. Ein Gruppe von hervorragenden Persönlichkeiten von Jaworzno gründete ein bürgerliches Organisationskomitee und brachte 1972 die Eröffnung dieser Einrichtung zustande. Das Museum sammelt seit über dreißig Jahren einzigartige Denkmäler der langen und reichen Geschichte; Urkunden und Dokumente der Stadt und ihrer Bürger. In der Dauerausstellung verdient besonders die bergbauliche Abteilung Aufmerksamkeit, wo viele einmalige mit dem Bergmannberuf und der Geschichte der hiesigen Gruben verbundene Gegenstände versammelt worden sind. Im ethnographischen Teil werden Gegenstände der Volkskultur ausgestellt; d.h. die Gegenstände des täglichen Gebrauchs, Arbeitsgeräte und Ausstattung der Bauernhäuser, die die landwirtschaftliche und bäuerliche Vergangenheit von Jaworzno veranschaulichen. Es werden auch Zeitausstellungen organisiert, die den bestimmten Themen der reichen Vergangenheit der Stadt und der Vorstellung der zeitgenössischen Kunst gewidmet sind. Im Rahmen der Aufklärungsarbeit gibt das Museum eine zyklische Publikation heraus, das sind „Zeszyty Historyczne Miasta Jaworzna“ (Geschichtshefte der Stadt Jaworzno), wo die Behandlungen aus der Geschichte der Stadt publiziert werden.

Muzealne ekspozycje często nawiązują do rolniczej przeszłości Jaworzna

Museum expositions very often come back to the agricultural past of Jaworzno
 Museumsausstellungen knüpfen oft an die landwirtschaftliche Vergangenheit der Stadt an

Zjawiskiem wyjątkowym w skali kraju jest ilość i ranga mediów lokalnych w proporcji do ilości mieszkańców. W mieście ukazują się dwa tygodniki – pierwszy „Co tydzień” wychodzi od ponad dziesięciu lat, a redakcja zdobyła wyróżnienia i nagrody w konkursach dla prasy lokalnej. Drugi tytuł – „Tydzień w Jaworznie” wychodzi od kilku lat i również ma swoich wiernych czytelników. Ponadto w Jaworznie drukuje się miesięcznik kulturalny „Jaworznicki Sokół”. Te ogólnie dostępne wydawnictwa uzupełniają periodyki spółdzielcze, zakładowe i reklamowe. Na terenie Jaworzna działa także sieć telewizji kablowej – Telewizja CTV, powiązana z tygodnikiem „Co tydzień”.

A unique country occurrence is the amount and standard of the local media in accordance to the number of citizens. There are two newspapers in the town - the first one „Co tydzień” has been published for ten years and its editors won distinctions and prizes for local press. The second newspaper „Tydzień w Jaworznie” has been published for few years and has also loyal readers. Furthermore, cultural magazine „Jaworznicki Sokół” is printed. What is more, these common titles are supplemented by collective, company and advertising magazines. In Jaworzno there is also a network of cable tv – CTV television connected with „Co tydzień” newspaper.

Ein einmaliges Phänomen im Landesmaßstab ist die Zahl und der Wert der Medien im Vergleich zur Einwohnerzahl. In der Stadt werden zwei Wochenzeitungen herausgegeben, die erste „Co tydzień” (Jede Woche) wird seit über zehn Jahren herausgegeben, und die Redaktion hat zahlreiche Auszeichnungen und Preise in den Wettbewerben für die regionale Presse gewonnen. Die zweite Zeitung – „Tydzień w Jaworznie” (Die Woche in Jaworzno) wird seit ein paar Jahren herausgegeben und hat schon auch seinen treuen Leserkreis. Darüber hinaus wird in Jaworzno eine kulturelle Monatszeitung „Jaworznicki Sokół” herausgegeben. Diese allgemein zugänglichen Zeitungen werden durch Genossenschaft-, Betriebs- und Werbezeitungen ergänzt. In Jaworzno wirkt auch Kabelfernsehen – Telewizja CTV, das mit der Wochenzeitung „Co tydzień” verbunden ist.

„Co tydzień” jest wielokrotnym laureatem nagród dla mediów lokalnych, a powiązana z nim lokalna telewizja kablowa „CTV” szybko zdobywa sobie nowych widzów

*„Co tydzień” newspaper is the winner of many prizes and its TV becomes more and more popular
„Co tydzień” ist mehrmaliger Gewinner der Preise für Lokalzeitungen, und das mit ihr verbundene Fernsehen „CTV” gewinnt schnell neue Zuschauer*

Hala Widowiskowo-Sportowa Miejskiego Centrum Kultury i Sportu jest miejscem licznych wydarzeń kulturalnych i sportowych

Sports Hall is the place of various cultural and sport events

Die Sporthalle des städtischen Sport- und Kulturzentrums ist Ort zahlreicher kultureller und sportlicher Veranstaltungen

Dla organizowania życia kulturalnego istnieją w mieście odpowiednie warunki lokalowe. Do największych obiektów należy Hala Widowiskowo-Sportowa o charakterystycznym kształcie i wysokim standardzie, oddana do użytku w 1995 roku. Mieści 2,5 tysiąca widzów. Dzięki nowoczesnemu wyposażeniu i rozbudowanemu zapleczu (kawiarnia, siłownia rekreacyjna, szatnie) jest to obiekt prawdziwie uniwersalny. Niektórzy uznają wspomnianą halę za współczesną wizytówkę miasta Jaworzna.

Dla organizacji mniejszych imprez służy budynek dawnego „Sokola” przy ul. Mickiewicza. Starannie odrestaurowany mieści salę kameralną oraz salę wystawienniczą. Galeria „Obecna” promuje w niej od kilku lat profesjonalną sztukę plastyczną twórców takiej klasy jak: Andrzej Strumillo, Edward Dwurnik, Bronisław Chromy, Jacek Sroka, Zdzisław Beksinski, czy Roman Kalarus. Ofertę uzupełnia działalność galerii „Kameralna” funkcjonującej przemiennie z „Obecną” w tym samym miejscu i organizującej własne ekspozycje.

In Jaworzno, there are also suitable place conditions for organization of cultural life. The biggest one is, built in 1995, Sports Hall which has very characteristic architecture and provides high standards. It is prepared for 2,5 thousands of spectators. Thanks to modern equipment (cafeteria, gym, cloakrooms) it is really universal place. Some people say that this sports hall is a present town's signature.

For the organization of smaller performances there is a building, former Sokol, in the Mickiewicza Street. Neatly renovated it is a center with cameral hall and exposition room. „Obecna” Gallery has been promoting for few years such artists as: Andrzej Strumillo, Edward Dwurnik, Bronislaw Chromy, Jacek Sroka, Zdzislaw Beksinski and Roman Kalarus. In addition „Kameralna” Gallery is acting, alternatively with „Obecna” Gallery, organizing its own exhibitions.

Um das kulturelle Leben organisieren zu können verfügt die Stadt über entsprechende Raumbedingungen. Zu den größten Objekten gehört die Sporthalle von der charakteristischen Form und hohem Standard, die 1995 der Benutzung freigegeben wurde. Sie fasst 2,5 tausend Zuschauer. Dank der modernen Ausstattung und breiter Infrastruktur (Cafe, Fitnessclub, Garderobe) ist sie ein universalles Objekt. Manche sehen in ihr die moderne Visitenkarte der Stadt Jaworzno.

Den kleineren Veranstaltungen dient des Gebäude von dem ehemaligen „Sokol” in der Mickiewicza-straße. Sorgfältig saniert fasst es einen kleinen Theatersaal und Ausstellungsraum. Die Galerie „Obecna” fördert darin seit ein paar Jahren die professionelle bildende Kunst der Künstler dieses Schlages wie: Andrzej Strumillo, Edward Dwurnik, Bronislaw Chromy, Jacek Sroka, Zdzislaw Beksinski, oder Roman Kalarus. Das Angebot ergänzt die Galerie „Kameralna”, die abwechselnd mit „Obecna” an dem gleichen Platz funktioniert und die ihre eigenen Ausstellungen veranstaltet.

Zespół Raz Dwa Trzy na „Jeunesses Musicales”

„Raz Dwa, Trzy” band on „Jeunesses Musicales” Festival
Die Band „Raz, Dwa, Trzy” bei „Jeunesses Musicales”

„Miejskie Centrum Kultury i Sportu jest organizatorem wielu inicjatyw kulturalnych. Do imprez odbywających się cyklicznie należą Spotkania Teatralne, Dni Muzyki Jeunesses Musicales, Dni Jaworzna oraz festyn „Noc Świętojańska”. Imprezy te mają tradycje sięgające nawet ponad 20 lat.

Municipal Social and Recreation Centre is an organizer of many cultural initiatives. To regular cyclical shows belong: Theatrical Meetings, Music Festival „Jeunesses Musicales”, Jaworzno Festival and St John’s-day Festivity. These festivals have been organized for almost twenty years.

Das städtische Sport- und Kulturzentrum ist der Veranstalter vieler kulturellen Initiativen. Zu den zyklischen Veranstaltungen gehören Theatertreffen, Musiktage Jeunesses Musicales, feierliche Tage der Stadt Jaworzno und das Johannisfeuerfest. Diese Veranstaltungen haben eine 20-jährige Tradition.

Jaworzno chętnie odwiedzają znane postaci sceny polskiej

Jaworzno is eagerly visited by Polish artists
Jaworzno wird gern von den bekannten Personen der polnischen Bühne besucht

Do kalendarza wydarzeń kulturalnych wpisane są trwale gościnne występy znanych artystów polskich. W Jaworznie byli już m.in.: Krystyna Janda, Michał Bajor, Jan Englert, Jan Peszek, Anna Maria Jopek, Ewa Uryga, Jan Ptaszyn-Wróbiewski, Tomasz Stanko, Zbigniew Wodecki i Emilia Krakowska. Są tu zapraszane również znane zespoły muzyczne, szczególnie chętnie widziane przez młodą publiczność.

Miejskie Centrum Kultury i Sportu to również 14 klubów i świetlic środowiskowych, 2 domy kultury – w Szczakowej i Jeleniu. W świetlicach i klubach działają zespoły śpiewacze utworzone na bazie kół gospodyń wiejskich oraz koła zainteresowań dla dzieci i młodzieży.

In the cultural calendar there are also concerts of famous Polish artists such as: Krystyna Janda, Michał Bajor, Jan Englert, Jan Peszek, Anna Maria Jopek, Ewa Uryga, Jan Ptaszyn-Wróbiewski, Tomasz Stańko, Zbigniew Wodecki and Emilia Krakowska. For young audience there are famous bands invited. Municipal Social and Recreation Centre includes also 14 clubs and social centres, two Municipal Social Clubs in Szczakowa and Jelen, where housewives choires and hobby sets for children and teenagers are acting.

Zum Kalender der kulturellen Ereignisse gehören auch Gastauftritte der bekannten polnischen Künstler. In Jaworzno waren unter anderem: Krystyna Janda, Michał Bajor, Jan Englert, Jan Peszek, Anna Maria Jopek, Ewa Uryga, Jan Ptaszyn-Wróbiewski, Tomasz Stanko, Zbigniew Wodecki und Emilia Krakowska. Hierher werden auch bekannte Musikbands eingeladen, die besonders gern vom jungen Publikum gesehen werden. Das städtische Sport- und Kulturzentrum bedeutet auch 14 Klubs und Kulturräume, 2 Kulturhäuser in Szczakowa und Jelen. In den Klubs sind Gesanggruppen und Interessenzirkel für Kinder und Jugendliche tätig.

Emilia Krakowska podczas gościnnych występów w Jaworznie
 Emilia Krakowska- Polish actress- during her performance in Jaworzno
 Emilia Krakowska beim Gastauftritt in Jaworzno

Dom Kultury w Szczakowej po remoncie stał się ponownie jednym z centrów kulturalnych miasta

*Szczakowa cultural centre after renovation became again one of the cultural centres of the town
 Kulturhaus in Szczakowa wurde nach der Sanierung wieder zu einem der Kulturzentren der Stadt*

Nowoczesna Hala Sportowa na Osiedlu Stałym

Modern Sport Hall in Osiedle Stałe
 Moderne Sporthalle in Osiedle Stałe

Sportowe tradycje Jaworzna sięgają przełomu XIX i XX wieku, kiedy rozpoczęło działalność Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”. Głównym celem tej organizacji była walka o przetrwanie polskiego narodu i przygotowanie kadry do walki o niepodległość Polski, ale środkiem do tego celu było propagowanie kultury fizycznej. Zgodnie z hasłem „w zdrowym ciele, zdrowy duch” zrzeszeni członkowie uprawiali czynnie sport i własnym przykładem zachęcali innych do włączenia się w tę działalność. Dziś wiele zmieniło się w tym zakresie, a oferta spędzenia czasu w jaworzničkih obiektach sportowo-rekreacyjnych jest bardzo bogata. W mieście istnieją 3 nowoczesne hale sportowe.

*Sports traditions in Jaworzno began in the turn of 19th and 20th century, when Athletic Society "Sokol" was founded. The main target of that organization was preparation of cadre for the fight of independence of Poland in the form of gymnastics promotion in accordance with catchword "a sound mind in a sound body". Members of the association have been practising what they preached, encouraging at the same time new members. Today the situation is completely different and the offer of spending free time in Jaworzno sport facilities is very rich. **There are 3 modern Sport Halls in Jaworzno.***

Die sportlichen Traditionen von Jaworzno reichen bis an die Wende des XIX und XX Jh., als die Gymnastikgesellschaft ihre Tätigkeit begann. Das Hauptanliegen dieser Organisation war der Kampf um das Überdauern der polnischen Nation und Vorbereitung des Kadern auf den Kampf um die Unabhängigkeit Polens. Als Mittel zu diesem Zweck diente die Förderung der Körperkultur. Gemäß dem Spruch „im gesunden Körper gesunder Geist“ trieben die registrierten Mitglieder Sport und ermunterten die anderen mit ihrem Beispiel zum Einstieg in diese Tätigkeit. Heute hat sich vieles in dieser Hinsicht geändert, und das Freizeitangebot der Erholungs- und Sportobjekte von Jaworzno ist sehr reich. In der Stadt sind drei moderne Sporthallen vorhanden.

W Jaworznie odbywa się wiele imprez sportowych, także o charakterze międzynarodowym

International sport competition in Jaworzno
 In Jaworzno finden viele Sportveranstaltungen, auch vom internationalen Rang

Kryta pływalnia cieszy się powodzeniem na codzien i od święta (osiedle Stale)

| Swimming pool is very popular relaxing place in the town

| Die Schwimmhalle erfreut sich großer Beliebtheit tagtäglich und zu festlichen Anlässen

Wysoką renomą wśród mieszkańców oraz specjalnie przyjeżdżających do Jaworzna amatorów uciech wodnych cieszy się także tutejsza kryta pływalnia – jeden z najnowocześniejszych tego typu obiektów sportowych w kraju. **Basen o olimpijskich wymiarach i rozbudowane zaplecze obiektu pozwalają na organizowanie wysokiej rangi zawodów pływackich.** Na co dzień, dzięki wyposażeniu w dodatkowe atrakcje (brodzik, dwie zjeżdżalnie, saunę i siłownię oraz odpowiednie zaplecze gastronomiczne) pływalnia stała się ulubionym miejscem spotkań całych rodzin. Wysoki standard tego obiektu zawdzięcza miasto staraniom właściciela obiektu – PKE SA „Elektrownia Jaworzno III”.

Very prestigious place not only for inhabitants but also for visitors is an olympic-dimensions swimming-pool – one of the most modern in Poland, where high dignity competitions can be organized. Every day, thanks to additional attractions (paddling pool, 2 slides, sauna, gym and a bar) swimming-pool became favourite place for families. High standard of this place is owed to the owner – PKE SA Power Station Jaworzno III.

Ein hohes Ansehen unter den Stadteinwohner und extra für diesen Zweck nach Jaworzno kommenden Liebhaber des Badevergnügens genießt die ortsansässige Schwimmhalle – eine der modernsten Schwimmhallen in Polen. Das Schwimmbecken im olympischen Ausmaß und reichliche Infrastruktur ermöglichen die Veranstaltung der Schwimmwettbewerbe hohen Ranges. Täglich ist diese Schwimmhalle, dank der zusätzlichen Atraktionen (Kinderbecken, zwei Wasserrutschen Sauna, Fitnessraum und Gastronomie), ein beliebter Treffpunkt der ganzen Familien. Der hohe Standard dieses Objekts verdankt die Stadt der Bemühungen des Besitzers: dem Kraftwerk– PKE SA. „Elektrownia Jaworzno III”.

Nad zalewem „Sosina” mieści się Ośrodek Sportów Wodnych, który jest jednym z ulubionych punktów wypoczynku i sportowej rywalizacji

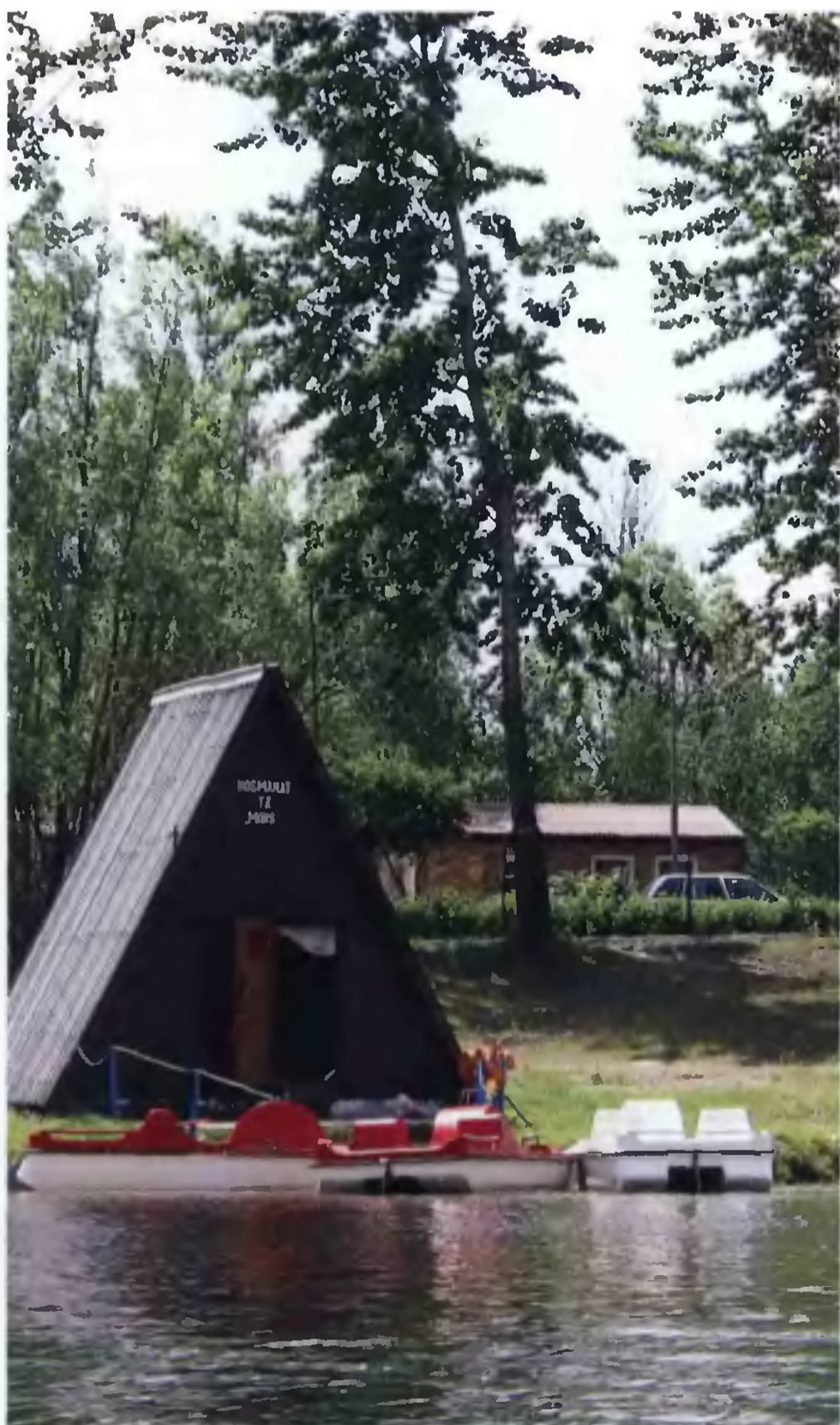
*The watersports Centre in „Sosina”
Stausee „Sosina” einer der beliebtesten Erholungsorte und Orte des sportlichen Wettbereichs*

Innym miejscem wypoczynku jest Ośrodek Sportów Wodnych „Sosina” nad zalewem o tej samej nazwie, utworzonym w miejscu byłego wyrobiska Kopalni Piasku „Szczakowa”.

Another resting place is Water Sports Centre „Sosina” by the lake of the same name, created in the place of former sand mine excavation.

Ein anderer Erholungsort ist Wassersport- und Erholungszentrum „Sosina” am Stausee des gleichen Namens, der in dem ehemaligen Abbaubereich des Sandbergwerkes „Szczakowa” gebildet worden ist.

Znakomite warunki terenowe, przystań, domki kempingowe oraz gastronomia sprawiają, że ośrodek jest nie tylko miejscem wypoczynku mieszkańców Jaworzna, ale także organizowania licznych zawodów sportowych w tym tak prestiżowych jak Mistrzostwa Polski i Puchar „Silesia Cup” w narciarstwie wodnym.

Perfect conditions such as harbour, bungalows and restaurants make the centre not only relaxing place for Jaworzno inhabitants, but also for organization of many sport competitions such as Polish Championships and Silesia Cup in waterskiing. Ausgezeichnete Lage, Anlagpunkte, Campinghäuser und Gastronomie verursachen, dass dieses Zentrum nicht nur der Erholung der Stadtbewohner dient, sondern auch werden hier zahlreiche Sportveranstaltungen organisiert, darunter so hohen Ranges wie Landmeisterschaften und Pokal „Silesia Cup” in Wasserskiern

Renomę w całym kraju zyskał także ośrodek nurkowania głębinowego „Gródek” zlokalizowany w kamieniołomach dawnych Zakładów Dolomitowych, w miejscu potocznie nazywanym Koparki. Cieszy się on zainteresowaniem miłośników pływania podwodnego.

A country famous place is also a diving centre Orka located in the former stone-pit called „Koparki”.

Das große Ansehen genosste auch die Tauchstation „Orka“ die sich an Stelle des ehemaligen Steinbruches befindet. Diese Stelle wird umgangssprachlich Koparka (Bagger) genannt und erfreut sich des Interesses der Tauchliebhaber.

Baza Nurkowa „Gródek” jest jednym z najbardziej wyjątkowych miejsc do nurkowania w Polsce
Diving Centre in Grodek very special place for diving
Baza Nurkowa „Gródek” ist eines der interessantesten Tauchplätze in Polen

Stadion GKS Victoria
 „Victoria” Stadium
 Stadion „GKS Victoria”

Do ważnych obiektów sportowych należy nowoczesny Stadion Miejski przy ul. Krakowskiej, dysponujący 7-tysięczną widownią oraz urządzeniami niezbędnymi dla przeprowadzania **ligowych rozgrywek w piłce nożnej**. Drugi z kolei stadion sportowy MCKiS przy ul. Moniuszki posiada boisko trawiaste do piłki nożnej z trybuną na 800 miejsc siedzących, w tym 250 pod dachem. Kompleks sportowy **to szereg boisk zlokalizowanych w dzielnicy Podłęże, w dużym parku leśnym**. Znajdują się tam cztery korty tenisowe z mączki ceglanej, pola do gry w minigolfa,

To the very important sport places we have to include modern town stadium in the Krakowska Street, which is prepared for 7.000 spectators and essentially equipped for the league football matches. The second one, in the Moniuszki Street, has a grass football pitch and is prepared for 800 spectators, including 250 under the roof. Sport complex includes also football pitches in Podleze district, located in the forest park, where one can also find 4 tennis courts, mini-golf pitches, 2 football pitches and

Zu den wichtigen Sportobjekten gehört ein modernes Sportstadion in der Krakowska-straße, das siebentausend Zuschauer fassen kann und über für die Fußballliga notwendige Ausstattung verfügt. Das andere Sportstadion MCKiS in Moniuszki-straße besitzt eine Grasfläche zum Fußballspielen mit einer Tribüne mit 800 Sitzplätze, darunter 250 bedachte Plätze. Der Sportkomplex in dem Stadtteil Podłęże, in einer großen Waldanlage, beherbergt eine Reihe von Sportplätzen. Dort befinden sich vier Tennisplätze aus dem Ziegelmehl, Minigolfspielplätze, zwei Fußball-

Kręgielnia
 Bowling Centre
 Kegelbahn

Ośrodek hippiczny w Ciężkowicach sprzyja rekreacji, prowadzi także zajęcia z hipoterapii

Horsey Centre in Cieżkowice

Pferdestall in Cieżkowice begünstigt Erholung und betreibt auch Hipotherapie

dwa boiska do piłki nożnej i dwa do koszykówki. Zainteresowanym innymi sportami służą: kręgielnia i strzelnica sportowa na Osiedlu Stałym oraz ośrodek hippiczny w Ciężkowicach – tu prowadzone są m.in. zajęcia hipoterapeutyczne z dziećmi niepełnosprawnymi. Należy również dodać, że w mieście są wyznaczone ścieżki rowerowe i ścieżki edukacyjne, które pozwalają łączyć przyjemność wędrowki z bezpośrednim kontaktem z żywą przyrodą i zabytkami historycznymi.

2 basketball pitches. For those interested in other sports, town offers bowling centre, rifle-range in Osiedle Stale and horsey centre in Cieżkowice where activities for disabled children are organized. In the town there are also bicycle and educational paths which allow to combine entertainment with education.

und zwei Besketballplätze. Den an anderen Sportarten Interessierten stehen Kegelbahn und Schießstand in Osiedle Stale und Pferdestall in Cieżkowice zur Verfügung. Im Pferdestall in Cieżkowice wird auch Pferdetherapie mit den behinderten Kindern durchgeführt. Man soll auch hinzufügen, dass in der Stadt Radwege und Erziehungswege festgesetzt wurden, die es erlauben, die Freude am Wandern mit dem direkten Kontakt mit der Natur und historischen Denkmälern zu verbinden.

Tradycja zakładania klubów sportowych w Jaworznie istnieje od pierwszej wojny światowej. Pierwszym klubem była „Victoria”, założona w 1918 roku; kilka lat później w 1923 roku powstały kluby „Szczakowianka” i „Azotania”. Pierwsze kluby sportowe w okolicznych wsiach, tzw. ludowe zespoły sportowe zakładane były po drugiej wojnie światowej. Do najstarszych, działających do dnia dzisiejszego, należy LZS „Zgoda” w Byczynie (1950) oraz LZS Ciężkowianka w Ciężkowicach (1954).

GKS „Victoria” w swojej historii osiągnął wiele znaczących sukcesów w zakresie sportu wyczynowego. Przez wiele lat sekcja pięściarska tego klubu zdobywała tytuł drużynowego mistrza Polski w boksie. Szczególnie miejsce zajmuje piłka nożna, uprawiana wyczynowo w kilku klubach. Największe sukcesy odnosi dziś KS Szczakowianka, do niedawna w I lidze piłki nożnej, obecnie w II lidze. W niższych ligach grają GKS „Victoria”, KS „Górnik” oraz LZS „Ciężkowianka” i LZS „Zgoda-Byczyna”.

Pod egidą Miejskiego Centrum Kultury i Sportu działa w mieście kilka sekcji sportowych, biorących udział w krajowych rozgrywkach ligowych. Są to: sekcja koszykówki chłopców, siatkówka dziewcząt i chłopców, szachy, brydż sportowy, klub biegacza oraz gimnastyka artystyczna i taniec hip-hop. Siatkarze MCKiS walcą o wejście do I ligi (seria B), drużyna siatkarek oraz koszykarze są w III lidze, a szachyści triumfują w I lidze szachowej.

Mieszkańcy miasta masowo biorą udział w plenerowych atrakcjach sportowych

Outdoor activities for the town citizens
Die Stadteinwohner nehmen aktiv an den sportlichen Veranstaltungen im Freien teil

Młodzież chętnie uczestniczy w imprezach organizowanych przez MCKiS

Teenagers participating in sport event
Die Jugend nimmt gern an von MCKiS organisierten Veranstaltungen teil

The tradition of establishing Sport Clubs in Jaworzno has been existing since the World War II. The first Club was „Victoria” founded in 1918; a few years later in 1923 two clubs „Szczakowianka” and „Azotania” were established. First sport clubs in the neighbouring villages, so called folk sport clubs were established after the World War II. The oldest, but still active, are LZS „Zgoda” in Byczyna (1950) and LZS „Ciężkowianka” in Ciężkowice (1954).

Mining Sport Club (GKS) „Victoria” succeeded many times in professional sport. For many years boxing team has been winning Polish Championships. Special concern was given to football played in a few clubs; in the top group is KS Szczakowianka formerly 1st league at present 2nd league. On lower positions we can find GKS Victoria, KS Górnik, LZS Ciężkowianka and LZS Zgoda-Byczyna.

In the Municipal Social and Recreation Centre few sports sections are acting, mainly boys basketball section, boys and girls volleyball section, chess, bridge, running club, gymnastics and hip-hop dancing. Volleyball players are fighting for entrance to the 1st league, basketball players are in the 3rd league and chess players are triumphing in the 1st chess league.

Die Tradition der Sportvereinsgründung existiert in Jaworzno seit dem ersten Weltkrieg. Der erste Verein war „Victoria”, 1918 gegründet, ein paar Jahre später, 1923 entstanden die Vereine „Szczakowianka” und „Azotania”. Die ersten Sportvereine in den umliegenden Dörfern, sogenannte Volkssportvereine wurden nach dem zweiten Weltkrieg gegründet. Zu den ältesten, bis heute tätigen, gehören LZS (Volkssportverein). „Zgoda” in Byczyna (1950) und LZS Ciężkowianka in Ciężkowice (1954).

GKS „Victoria” hat in seiner Geschichte viele bedeutsame Erfolge im Profisport verzeichnet. Viele Jahre hindurch holte sich die Boxabteilung des Vereins den Teamboxlandesmeistertitel. Besondere Stellung nimmt der Fußball ein, der in ein paar Vereinen betrieben wird. Die größten Erfolge hat heutzutage KS Szczakowianka, noch vor kurzem, in der ersten Liga, zur Zeit in der zweiten. In den niedrigeren Ligen spielen GKS „Victoria”, KS „Górnik”, LZS „Ciężkowianka” und LZS „Zgoda-Byczyna”.

Unter der Obhut des städtischen Sport- und Kulturzentrums sind einige Sportabteilungen tätig, die an den Ligaspielen teilnehmen. Das sind: Basketballabteilung der Jungen, Volleyball der Mädchen und Jungen, Schach, Sporthbridge, Läuferverein und artistische Gymnastik und Hip-Hop-Tanz. Volleyballspieler kämpfen um die erste Liga (Serie B) Volleyballspielerinnen und Basketballspieler sind in der III. Liga, und Schachspieler spielen in der ersten Liga.

Ponadto działają w mieście organizacje innych dziedzin sportu, jak np. Klub Sportów Wodnych „Boreasz”, Yacht Club „Tryton”, Jaworzniński Klub Szachowy i Klub Karate Kyokushinkai, Polska Organizacja Jujitsu, czy Polska Federacja Jujitsu Kobudo. Ogółem różne dyscypliny uprawia w mieście kilka tysięcy osób. Organizacją zasłużoną dla rozwijania kultury fizycznej w szkołach jest niewątpliwie Szkolny Związek Sportowy, który w swych szeregach zrzesza największą ilość dzieci i młodzieży. SZS organizuje zajęcia i zawody sportowe w ramach opracowanego kalendarza imprez sportowych, w których biorą udział uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych Jaworzna.

Furthermore, there are also other sport clubs in the town such as "Boreasz" Watersports Club, "Tryton" Yacht Club, Jaworzno Chess Club, Kyokushinkai Karate Club, Polish Jujitsu Organization and Polish Jujitsu Federation "Kobudo". Over 1000 people are practising different kind of sports. Deserving organization promoting sport in schools is School Sport Association, which gathers a lot of children and teenagers. SSA organizes activities and competitions according to the prepared schedule in which pupils and students from Jaworzno schools take part.

Darüber hinaus sind in der Stadt die Organisationen der anderen Sportdisziplinen tätig, wie zum Beispiel: Wassersportverein „Boreasz”, Yacht Club „Tryton”, Schachklub von Jaworzno, Karateklub Kyokushinkai, die polnische Organisation Jujitsu, oder die polnische Föderation Kobudo. Insgesamt treiben ein paar Tausend Personen in der Stadt verschiedene Sportdisziplinen. Die Organisation, die sich zweifelsohne um die Entwicklung der Körperkultur an den Schulen verdient gemacht hat, ist bestimmt Szkolny Związek Sportowy (SZS – der schulische Sportverband), der in seinen Reihen die größte Zahl der Kinder und Jugendlichen vereint. SZS veranstaltet Sportunterricht und – wettbewerbe im Rahmen des früher ausgearbeiteten Kalenders der Sportveranstaltungen, an denen die Schüler der Grundschulen, der Gymnasien und der Oberschulen von Jaworzno teilnehmen.

Drużyna Jaworzno w turnieju „Zmagania Miast”

Jaworzno team in the inter-town competition
Mannschaft von Jaworzno beim Turnier „Kämpfe der Städte”

Kryterium Samochodowo-Rajdowe jest jedną z bardziej znanych imprez organizowanych w Jaworznie

*„Tour de Jaworzno” car race
Das Autorellly ist eine der bekanntesten Veranstaltungen, die in Jaworzno organisiert werden*

Jaworzno znane jest z cyklicznych imprez sportowych takich jak: Międzynarodowy Bieg Uliczny na dystansie 15 km, jedyny w Polsce Bieg Coca-Coli dla dzieci i młodzieży, Otwarte Kryterium Samochodowo-Rajdowe „Tour de Jaworzno”, Wyścig Rowerów Górskich Amatorów na 10 km, Turniej Tenisa Stołowego na 16 stołach, Turniej Piłki Nożnej Piłkowej „Mundialito”, Turnieje Siatkówki Piłkowej, turnieje szachowe różnej rangi, zajęcia treningowe w ramach ogólnopolskiego programu „Bieg po Zdrowie”.

Jaworzno is very famous for organizing sport competitions such as: International Street Race on a distance of 15 km, the only one in Poland Coca-Cola Race for children and youth, Car Race “Tour de Jaworzno”, Amateur Mountain Bike Race on a distance of 10 km, Table Tennis Competition on 16 tables, Beach Football Tournament “Mundialito”, Beach Volleyball Competitions, chess tournaments, training activities in the national programme Race for Health.

Jaworzno ist für die zyklischen Sportveranstaltungen bekannt wie z.B. der internationale Lauf auf der Strecke von 15 Kilometern, der einzige Coca-Colalauf in Polen für Jugendliche und Kinder, Autorellly „Tour de Jaworzno”, Amateurwetlauf für Mointebike auf 10 Kilometer, Tischtennisturnier auf 16 Tischen, Strandfußballturnier, Strandvolleyballturnier, Schachturniere verschiedenen Rang, Trainings im Rahmen des Landesprogramms “Bieg po Zdrowie” (Lauf nach der Gesundheit).

Współzawodnictwo sportowe członków Międzynarodowego Stowarzyszenie Policji ma w Jaworznie cykliczny charakter

*International police sport competition
Sportlicher Wettbewerb der Mitglieder des internationalen Polizeiverbandes hat in Jaworzno einen zyklischen Charakter*

Hala Widowiskowo-Sportowa może pomieścić 2,5 tys widzów

Sport Hall In Jaworzno seats up to 2 500 people
Die Sporthalle kann 2 500 Personen fassen

W ostatnim okresie w Jaworznie odbyło się szereg zawodów o randze krajowej i międzynarodowej: mecz siatkówki kobiet Polska – Bułgaria, siatkówki męskiej Polska – Białoruś, siatkówki kobiet Bułgaria – Gwardia Wrocław, Międzynarodowe Mistrzostwa Policji w Halowej Piłce Nożnej, Puchar Polski w Piłce Nożnej Halowej, Mistrzostwa Polski w Szachach, Eliminacje do Pucharu Świata w Siłowaniu na Rękę; mecz pokazowy w koszykówce Idea Śląsk Wrocław – Wisła Kraków.

Lately, Jaworzno has taken part in many national and international competitions such as: Women Volleyball Match Poland-Bulgaria, Men Volleyball Poland-Belarus, Women Volleyball Bulgaria- Gwardia Wrocław, International Hall Football Police Tournament, Polish Championships in Hall Football, Polish Championships in Chess, qualifying round to World Cup in Arm-Wrestling, all-star game in basketball Idea Slask Wrocław-Wisla Cracow.

In der letzten Zeit fanden in Jaworzno verschiedene Wettbewerbe des nationalen und internationalen Ranges statt: Frauenvolleyballmatch Polen – Bulgarien, Männervolleyballmatch Polen -, Frauenvolleyballmatch Bulgarien – Gwardia Wrocław, die Internationale Polizeimeisterschaft im Hallefußball, Polenpokal im Hallefußball, Schachlandesmeisterschaft, Vorrunde zum Welpokal im Handringen und Basketballschaumatch Idea Śląsk Wrocław – Wisla Kraków

Patrycja Włodarczyk – mistrzyni Polski w biegu na 3 i 10 km

Patrycja Włodarczyk – Polish champion in running in a distance of 3 and 10 km
 Patrycja Włodarczyk – Landesmeisterin im Lauf auf 3 i 10 km

Jednym z najbardziej znanych mieszkańców Jaworzna jest wielokrotny mistrz świata w trikach bilardowych Bogdan Wolkowski – bezkonkurencyjny w tej dyscyplinie sportu. Zrozumiałą sympatię budzi także Robert Studzińba zdobywca srebrnego i brązowego medalu na Mistrzostwach Świata i Europy oraz tytułów Mistrza Polski, w swojej kategorii wagowej w wyciskaniu sztangi leżąc. Jest to dyscyplina, w której rywalizują osoby niepełnosprawne, z reguły poruszające się na wózkach. Robert w wieku 17 lat stracił w wypadku obie nogi, lecz nie stracił pogody ducha i woli walki, co pozwala mu zwyciężać w sportowej rywalizacji. Od paru lat w Jaworznie mieszka również Bogdan Szczotka – mistrz Polski, (wicemistrz świata i mistrz Europy) kulturystyki w kilku kategoriach. Do asów jaworznickiego sportu należą także: Grzegorz Proksa, wicemistrz Europy juniorów w boksie, Patrycja Włodarczyk – mistrzyni Polski w biegu na 3 i 10 km, Marta Kozera – mistrzyni Polski juniorów judo i ju-jitsu oraz Katarzyna Marcinkowska – mistrzyni Polski w jeździe figurowej na nartach wodnych.

One of the most famous Jaworzno citizens is Bogdan Wolkowski multiple world champion in billiards tricks. Another famous sportsman is Robert Studzińba – the winner of silver and bronze medal in Disabled World, Europe and Polish Championships in weightlifting. Robert in the age of 17 lost both legs, but did not lose cheerfulness and determination for fighting, which help him to win in competition. For a few years in Jaworzno, Bogdan Szczotka – Polish champion (world vice-champion and European champion) in body-building, has been living. To aces of Jaworzno belong also: Grzegorz Proksa – European junior vice-champion in boxing, Patrycja Włodarczyk – Polish champion in running in a distance of 3 and 10 km, Marta Kozera – Polish Junior champion in judo and ju-jitsu, Katarzyna Marcinkowska – Polish champion in figure water-skiing.

Zu den bekanntesten Jaworznoeinwohner gehört der mehrmalige Weltmeister in den Billardkunststücken Bogdan Wolkowski, der ohne Konkurrenz in dieser Sportdisziplin ist. Die verständliche Sympathie weckt auch Robert Studzińba Silber- und Bronzemedailengewinner auf der Europa- und Weltmeisterschaft und zahlreichen Landesmeistertitel in seiner Gewichtskategorie im Auspressen der Scheibenhantel im Liegen. Es ist eine Disziplin in der die behinderten Personen wetteifern, die sich meistens im Rollstuhl bewegen. Robert büßte im Alter von 17 Jahren beide Beine ein, aber nicht seinen Kampfgeist und seinen Frohsinn, was ihm erlaubt in seinem sportlichen Kampf zu gewinnen. Seit ein paar Jahren wohnt in Jaworzno Bogdan Szczotka – Landesmeister, (Vize-Weltmeister wicemistrz świata i Europameister) im Bodybuilding in verschiedenen Kategorien. Zu den besten Sportlern in Jaworzno gehören auch: Grzegorz Proksa, Vize-Boxeuropameister, Patrycja Włodarczyk – Landesmeisterin im Lauf auf 3 i 10 km, Marta Kozera – Juniorlandesmeisterin in Judo und Ju-jitsu und Katarzyna Marcinkowska – Landesmeisterin im Kunstlauf auf den Wasserskiern.

Jaworzno posiada sieć placówek ochrony zdrowia obejmującą trzy samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej: Szpital Miejski, Ośrodek Rehabilitacyjno-Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych i Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy. Dzięki dziewiętnastu niepublicznym zakładom zapewniona została podstawowa opieka zdrowotna. Działają poradnie specjalistyczne oraz gabinety stomatologiczne, w mieście istnieje również 30 aptek.

Do największych niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej działających na terenie miasta należą: Zespół Lecznictwa Otwartego Sp. z o.o. oraz Przedsiębiorstwo Świadczeń Zdrowotnych Promocji Zdrowia „Elvita-Jaworzno III”, w ramach którego działają Centrum Medyczne „Trójka” oraz Górniczy Zakład Lecznictwa Ambulatoryjnego. Wszystkie placówki gwarantują szeroki zakres świadczeń w zakresie podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zapewniając całodobowy dostęp do świadczeń zdrowotnych oraz wolny wybór świadczeniodawców.

Jaworzno has a set of health care institutions which includes 3 self-dependent public health care institutions: Town Hospital, Rehabilitation- Educational Centre for Disabled Children and Nursing-Protective Institution. Thanks to 19 non-public institutions, basic health care was provided. There are specialized dispensaries and dental surgeries; there are 30 pharmacies. To the biggest non-public health care institutions belong: Out-Patient Medical Service Group, Health Promotion Services „Elvita-Jaworzno III” within which Medical Centre „Trojka” and Mining Ambulatory Medical Care Institution are acting. All institutions guarantee wide range of services as far as basic and specialized health care is concerned; securing twenty four hours access to health services and free choice of institutions.

Jaworzno besitzt ein Netz der Dienststellen des Gesundheitswesens, das aus drei öffentlichen Gesundheitsweseneinrichtungen besteht: aus dem städtischen Krankenhaus, aus der rehabilitations-erzieherischen Anstalt für behinderte Kinder und aus der Pflegeanstalt. Dank neunzehn privaten Anstalten ist die gesundheitliche Fürsorge gewährleistet. Es funktionieren fachärztlichen Beratungsstellen, zahnärztlichen Praxen, und über 30 Apotheken. Zu den größten privaten Gesundheitsweseneinrichtungen unserer Stadt gehören: Zespół Lecznictwa Otwartego Sp. z o.o. (ein Verband der offenen Medizin GmbH) und Przedsiębiorstwo Świadczeń Zdrowotnych Promocji Zdrowia „Elvita-Jaworzno III” (Unternehmen der gesundheitlichen Dienstleistungen und Förderung der Gesundheit „Elvita-Jaworzno III), in dessen Rahmen Medizinzentrum „Trójka” und Górniczy Zakład Lecznictwa Ambulatoryjnego (bergbauliche Anstalt der ambulatoischen Behandlung) funktionieren. Alle Einrichtungen garantieren ein breites Spektrum der gesundheitlichen Dienstleistungen im Bereich der Grund- und Spezialbehandlung, indem sie 24-stündigen Zugang zur Behandlung und freie Wahl der ärztlichen Betreuung gewährleisten.

Szpital Miejski w Jaworznie: Jaworzniacka placówka została zakwalifikowana do sieci Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych w woj. śląskim oraz do Programu Zintegrowanego Ratownictwa Medycznego

Hospital in Jaworzno

Das städtische Krankenhaus: Dieses Krankenhaus wurde zum Netz der krankenhaushlichen Rettungsabteile in der Wojewodschaft Schlesien und zum Programm der integrierten medizinischen Rettung qualifiziert.

Majoretki z Karviny (Czechy)

| Major - girls from Karvina (Czech Republic)
Majoretten von Karvina (Tschechien)

Miało Jaworzno nie żyje w odosobnieniu. Oprócz ścisłych związków gospodarczych i kulturalnych z całym krajem, posiada również więzi międzynarodowe. Pierwsze takie kontakty zostały zawarte w 1996 roku z czeskim miastem Karvina. Od tego czasu trwa wymiana w zakresie kultury i sportu między oboma miastami. Mieszkańcy uczestniczą wzajemnie w obchodach Dni Jaworzna i Dni Karviny oraz w wielu innych imprezach kulturalnych i oświatowych. W 2003 r. Jaworzno podpisało porozumienie o współpracy z samorządem mniejszości polskiej Budapeszt-Csepel na Węgrzech. Porozumienie ma zaowocować wzajemnym udziałem w programach kulturalnych i edukacyjnych oraz wymianą doświadczeń w zakresie samorządu terytorialnego.

Jaworzno town does not live in a seclusion. Apart from close economic and cultural connections with a country, it has also international bonds. First such contacts were formed in 1996 with the Czech town Karvina. Since then, cultural and sport exchange between the two towns has taken place. Inhabitants take part in Jaworzno Festival and Karvina Festival and many other cultural and educational entertainments. In 2003 Jaworzno has set its sign to an agreement about partnership with Polish Minority Autonomy Budapest-Csepel in Hungary. This agreement is supposed to come to fruition in mutual participation in cultural and educational programmes and also exchange of experiences in the scope of territorial autonomy.

Die Stadt Jaworzno lebt nicht von der ganzen Welt abgeschottet. Ausser den engen wirtschaftlichen und kulturellen Beziehungen mit dem ganzen Land unterhält sie auch internationale Beziehungen. Die ersten Beziehungen dieser Art, wurden 1996 mit der tschechischen Stadt Karvina geknüpft. Seit dieser Zeit findet der kulturelle und sportliche Austausch zwischen den beiden Städten statt. Die Einwohner nehmen gegenseitig an den Tagen von Jaworzno und Tagen von Karvina teil und auch an vielen anderen erzieherischen und kulturellen Veranstaltungen. 2003 unterschrieb Jaworzno Zusammenarbeitsabkommen mit der Selbstverwaltung der polnischen Minderheit in Budapest-Csepel in Ungarn. Dieses Abkommen soll die gegenseitige Anteilnahme an den Kultur- und Schulprogrammen und Austausch der Erfahrungen im Rahmen der territorialen Selbstverwaltung anregen.

Młodzież z Jaworzna z wizytą w Budapeszcie

| Jaworzno youth visiting Budapest
Die Jugend von Jaworzno beim Besuch in Budapest

W dzisiejszej dobie, w ramach członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej, miasto Jaworzno otrzymało kolejną historyczną szansę dla wszechstronnego rozwoju.

Miasto położone w dobrym miejscu na mapie kraju, przy drogach i portach lotniczych łączących z całym krajem, Europą i światem, posiada warunki do nawiązania współpracy w różnych dziedzinach życia gospodarczego i społecznego. Jednak prawdziwym dobrem i najważniejszym atutem miasta są jego mieszkańcy, posiadający kilkuwiekową tradycję pracy zawodowej, opartej na odpowiednim wykształceniu. To w wyniku ich zbiorowego wysiłku, dzięki wykorzystaniu talentów i solidnej pracy, powstało i rozwija się Jaworzno. Dokonania z przeszłości stanowią mocną podstawę, na której można realizować się w teraźniejszości i budować lepszą przyszłość naszego miasta.

Nowadays, under the participation of our country in the European Union, Jaworzno has got the next historical chance for the wide development. Town is located in a very attractive place close to roads and airports connecting with all the country and Europe and the world. It has perfect conditions for setting up co-operations in different parts of social and economical life. However, the real good of the town are its inhabitants, having years of work traditions based on proper education. Thanks to their efforts, gifts and hard work Jaworzno town had been founded and has been developing. Past achievements are strong basis for the realization of good present and building a better future for our town.

Heutzutage, im Rahmen der Mitgliedschaft unseres Landes in der Europäischen Union, bekam Jaworzno die nächste historische Chance zur allseitigen Entwicklung. Die Stadt hat eine gute Lage auf der Landkarte unseres Landes, an den Verkehrsadern und Flughäfen, die mit der Welt und ganz Europa verbinden, besitzt Bedingungen zur Anknüpfung der Zusammenarbeit in verschiedenen Bereichen des wirtschaftlichen und sozialen Lebens. Das größte Gut und Vorteil der Stadt sind aber ihre Bürger, die jahrhundertalte Tradition der auf guter Ausbildung beruhenden Berufsarbeit besitzen. Dank ihrer kollektiven Anstrengung, dank der Nutzung der Begabungen und solider Arbeit entstand und entwickelt sich Jaworzno. Die Errungenschaften der Vergangenheit bilden eine starke Basis, auf der die Gegenwart und die bessere Zukunft der Stadt aufgebaut werden können.

Podpisanie porozumienia o współpracy z Samorządem Mniejszości Polskiej na Węgrzech

Signing of the agreement about partnership with Polish Minority Autonomy Budapest-Csepel
Unterschreiben des Vertrages von der Zusammenarbeit mit der Selbstverwaltung der polnischen Minderheit in Ungarn

Dlaczego warto odwiedzić Jaworzno?

Fragmenty nagrodzonych prac w konkursie pod tym tytułem, organizowanym przez miasto w 2003 r. dla dzieci i młodzieży z Jaworzna. Prace obrazują, jak swoje miasto widzą najmłodsze pokolenia, te od których zależy jego przyszłość.

„Przyjeżdżam do Jaworzna z wielu powodów (...) Moje już prawie dorosłe dzieci (...) nigdy się w tym mieście nie nudziły (...) słuchają opowieści dziadka (...) przyglądają się zagospodarowywaniu terenów pogórnicznych. Sądzę, że Jaworzno jest dla młodych ludzi miastem wielkiej szansy.” – spisuje wrażenia swojej ciotki
Ewy Izabela Świerczyńska
z Gimnazjum nr 4, laureatka I nagrody. *„Zawsze zazdrościłam moim kuzynom, że mieszkają w parku. (...) kiedy w maju siedzę u ciotki w kuchni, otwieram okno i słucham żabiego koncertu (...) żadne żaby nie kumkają tak pięknie, jak te na Osiedlu Stałym. (...) do Jaworzna często przyjeżdżają wspaniali wykonawcy (...) macie fajne grupy rockowe (...) w waszym mieście zawsze kupię coś wyjątkowego” –* dodaje w jej relacji kuzynka Ela.

Aleksandra HAŚNIK
SP nr 3
kl. I a

Paulina DERESZOWSKA
SP nr 20
kl. IV a

Klára WÓJTOWICZ
SP nr 5
kl. VI d

* * *

„Widzę zbliżającą się do nie małą postać. Poznaje to przecież Mały Książę! – *Znowu jestem na Ziemi i chciałbym zwiedzić twoje miasto (...)* Ruszamy z mojego domu, z Osiedla Stałego. (...) uznałam, że warto byłoby pokazać mu coś pięknego, czym natura sama obdarowała to miasto. Powędrowaliśmy więc do rezerwatu przyrody w Dolinie Żabnika i rezerwatu sasanek na zboczu Sadowej Góry. Pokazałam mu ujście Łóżnika do Koziego Brodu, Dolinę Białej Przemsy i wspaniałe dęby w Ciężkowicach... Mały Książę zachwycał się drzewem, przydrożną kapliczką, pająkiem i jego kokonem (...) *Twoje miasto jest piękne i jego mieszkańcy są dobrzy i gościnni – człowiek powinien znajdować zawsze to, co pragnie odnaleźć (...)* Teraz wiem, że to miasto ma tyle walorów, ma tak wiele dla nas, jeśli tylko mamy oczy, które to widzą, serce, które to kocha i dłonie, które to dla nas zbierają” – pisze **Aleksandra Godyń** ze Szkoły Podstawowej nr 5, laureatka I nagrody w kategorii szkół podstawowych.

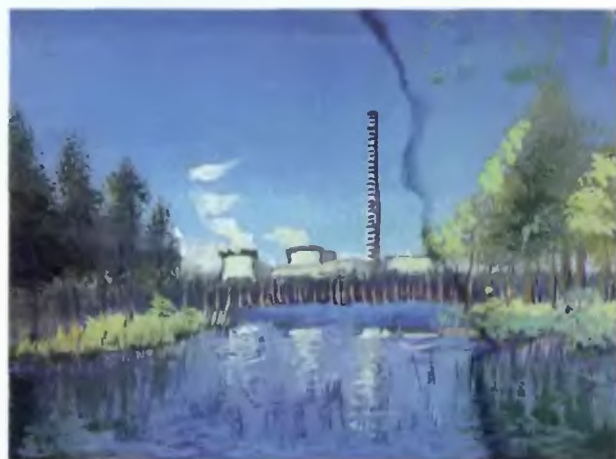
Nikola KWASEK
Gimnazjum nr 11
kl. II

Natalia MITAL
Gimnazjum nr 8
kl. I a

Sandra BACZYNSKA
Gimnazjum nr 7
kl. II

Magdalena TUMIDAJEWICZ
Gimnazjum nr 2
kl. I a

* * *

Na kanwie kolonijnego sporu, które miasto jest „lepsze” – Warszawa czy Kraków, snuje swoją opowieść **Karolina Mocek** ze Szkoły Podstawowej nr 5 – laureatka drugiej nagrody: „Wiele rzeczy i wiele miejsc jest w Jaworznie godne uwagi. Ja, szczerze mówiąc, najbardziej lubię chodzić na basen. Jest naprawdę ogromny. Chociaż latem wolę jeździć na Sosinę. (...) jak już mamy dość moczenia się w wodzie, to huśtamy się z siostrą, albo jeździmy na karuzeli. (...) w naszym mieście nie można się nudzić, każdy tu może znaleźć coś ciekawego (...) chociażby piękny i duży kościół św. Wojciecha w samym centrum, stare kupiecki. (...) mamy muzeum naszego miasta. W nim można zobaczyć, jak rozwijało się miasto, jak się rozwijał przemysł i w ogóle jak budowaliśmy Jaworzno”.

* * *

„Centrum jest najpiękniejsze nocą. Blask światel i kolorowych neonów porusza nawet najbardziej zatwardziałego i niewrażliwego na urok krajobrazu. Niesamowite wrażenie wywiera widok wielkiego witraż w kościele św. Wojciecha oraz ogrom hali widowiskowo-sportowej. Za dnia centrum Jaworzna również jest piękne. Znajduje się tu wiele różnorodnych kafejek, restauracji oraz barów – miejsc spotkań jaworzniackiej młodzieży. (...) W czasie dłuższego pobytu bez

Joanna GAŁĄZKA
Gimnazjum nr 3
kl. III e

Klaudia CZECH
SP nr 1
kl. III e

Arkadiusz FORYŚ
Dawid SIWEK
SP nr 16
kl. VI b

Ewa CHYŁA
SP nr 5
kl. VI g

problemu można zrobić zakupy. Sklepy i supermarkety są niemal na każdym kroku!” – entuzjastycznie się **Piotr Jarczyk** z Gimnazjum numer 4, wyróżniony trzecią nagrodą w swojej grupie wiekowej.

„Na moim osiedlu, właśnie w tym miasteczku rowerowym i ślicznym parku, mamy miejski amfiteatr, gdzie zawsze są ciekawe występy z okazji różnych świąt! Najfajniejsze są Dni Jaworzna, obchodzimy je na początku czerwca; wtedy dopiero jest huk zabaw, gier, występów – nie wiadomo, które osiedle wybrać, by nie przegapić najlepszego!” – opowiada swoim rówieśnikom na wakacjach u babci 9-letnia **Nikoła Nowak** ze Szkoły Podstawowej nr 5, laureatka I nagrody w kategorii szkół podstawowych.

Przez pryzmat tych wypowiedzi łatwo zauważyć, co jest najważniejsze dla stałych mieszkańców, jak wysoko cenią sobie klimat tego miejsca, połączenie wielkomiejskich wygod z urokami przyrody, różnorodność rozrywek i atrakcji, aurę życzliwości i spokoju, która szybko udziela się także przyjeźdnym. Te opinie, oparte na konkretnych przeżyciach, wspomnieniach i dyskusjach, stanowią także doskonały przykład atutów Jaworzna, zarówno jako miejsca stałego zamieszkania, jak i krótkiej wizyty...

Nikodem STALMARSKI
SP nr 1
kl. IV g

Malwina NOWAK
Ognisko Pracy Pozaszkolnej nr
kl. I

Rafał WIECZOREK
SP nr 8
kl. IV b

Angela CIESIELSKA
Gimnazjum nr 11
kl. II

Miejska Biblioteka Publiczna
w Jaworznie
913(438)

803-000161-00-0

www.jaworzno.pl

NOWE OBLCZE MIASTA

ISBN 83-916041-7-9

